Meridià

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 8 | Barcelona, 4 de març del 1938 | Preu: 50 cèntims

BIBLIOTECA P. ARÚS

LA GUERRA DE CATALUNYA

Per PERE MAS I PARERA

En un assaig, aparegut l'any 1933 sota el títol «El litoral català en un conflicte mediterrani», Nicolau Maria Rubió estudiava les repercussions que un eventual conflicte armat a la Mediterrània podria tenir a la nostra terra. Al cap de tres anys només, Catalunya començà a viure una guerra en la qual juguen un paper importantíssim «les comunicacions galloafricanes a través de la Península Ibèrica», que Rubió assenyalava com a mòbil del que ell anomenava «escomesa dels Escipions», o sigui la invasió italiana.

No hi ha, certament, un paral·lelisme entre la guerra d'ara i la segona guerra púnica — al·ludida en l'opuscle de Rubió—, quant a la posició ideològica i sentimental de Catalunya; però, en canvi, si que n'hi ha amb la Guerra de Successió, que, als inicis del segle divuitè, commogué el nostre país.

La guerra que, estimulada per la rapacitat imperialista d'Itàlia i d'Alemanya, actualment destroça els pobles hispànics, té causes molt complexes: a l'abast de tothom, les unes; dissimulades per la mateixa escenografia dels esdeveniments, les altres. La seva causa fonamental és, evidentment, la lluita secular de l'assimilisme espanyol, absolutista i reaccionari, contra el que Madariaga anomena «el moviment d'avanç del progrés civil».

Als pobles d'Espanya s'ha batut i debatut anys i anys per una fórmula de convivència, fins ara inassolida. Les pugnes del segle passat per una Constitució estable, desembocaren en una situació híbrida, que, lluny de resoldre, ha mantingut en estat latent les dues grans tendències tradicionals espanyoles, els dos grans fronts: l'absolutista i el del progrés civil. Aquests dos fronts són els que van topar, qui sap si per darrera vegada, el 19 de juliol del 1936. Per tant, la guerra actual és de tendència.

La Guerra de Successió, que va ésser originada, com tots sabem, per a dirimir les pretensions de l'arxiduc Carles d'Austria i del duc Felip d'Anjou al tron d'Espanya, en realitat era també una guerra de tendència. Voltaire, en referir-s'hi, comenta: «Es físicament impossible que l'un o l'altre no tinguin culpa, i és absurd i bàrbar que les nacions morin perquè un d'aquests dos princeps hagi raonat malament». Però, és que també en aquella guerra no es ventilava tan sols una qüestió dinàstica. Com observa Ferran Soldevila, en la seva *Història de Catalunya*, «la dinastia austriaca representava l'imperialisme descentralitzat; la dinastia borbònica, l'absolutisme i la centralització portats a llurs darreres conseqüències». Altrament, l'entronització del Duc d'Anjou significava l'anexió d'Espanya a França, mentre que la de l'Arxiduc d'Austria constituïa una garantia per a l'equilibri europeu d'aleshores.

Catalunya havia salvat de la Guerra de Separació les seves institucions polítiques, per bé que sostingudes, com diu Prat de la Riba, per la inèrcia. L'autor de *La Nacionalitat Catalana* descriu l'ambient polític de l'època així: «Les idees i els sentiments que llavors governaven el món, encaminaven els homes a les grans unitats mecàniques de formació violenta: classicisme, regalisme, centralització eren els ideals nous d'aquelles generacions. Tot el poder, tota la raó d'ésser i de viure dels pobles, estava en els reis, que concentraven i absorbien, en la persona d'ells, l'Estat, i la nació, i la pàtria. Els reis eren els senyors dels súbdits, i, com a propietaris del territori nacional, llur voluntat, llei suprema del país. El rei ho era tot en la vida nacional; els pobles i llurs necessitats, interessos i afeccions, no eren res. Tota la força era del rei i venia del rei: el consell de la cambra del rei, governava la nació; la ciutat on el rei bastia el seu palau, esdevenia la capital de la nació; la llengua que el rei parlava, la llei civil que el rei seguia, els costums locals en els quals el rei participava o intervenia, eren la llengua, i els drets, i els costums per excel·lència, les formes típiques de llenguatge, de vida jurídica, de vida social. Allò que no s'hi acomodava o se'n distingia era excepció, particularitat, privilegi, que es tolerava, però que, a la curta o a la llarga, havia de desaparèixer».

Catalunya, per bé que vivia un període de decadència nacional, depauperada, gairebé sense comerç, amb una vida política gens esponerosa, però que sentia una fèrvida adhesió a les seves institucions, va saber fer en aquells moments, com reconeix Madariaga, una política pròpia. Una política digna, afegirem nosaltres. Abandonada per Anglaterra, pel propi Arxiduc i per Portugal, va acceptar la guerra, perquè, tal com diu Rovira i Virgili, «la principal preocupació d'aquells catalans, o d'una part d'ells, era, no el litigi dinàstic, ans la conservació de les llibertats de Catalunya». Haurien acceptat, ben segur, a mans besades, la solució, proposada per Carles a la reina Anna, de constituir Catalunya en República lliure, sota la garantia i la protecció de tots els aliats, especialment d'Anglaterra; però no s'entesta a fer una política catalana. I, davant de l'amenaça del triomf de l'absolutisme assimilista — *un rei i una llei*—, s'ajunta amb València, i Aragó, i Mallorca, per defensar amb les armes, fins a les darreres conseqüències, les llibertats polítiques de què gaudeixen. Així els braus dirigents de la Catalunya setcentista poden afirmar, a la tarda de l'11 de setembre del 1714, en l'apel·lació suprema al poble de Barcelona, que llavors hi residia *la llibertat de tot el Principat i de tot Espanya*, i comminar tothom a seguir l'exemple d'aquells que van sacrificar aquell dia, *de nom immortal*, llur sang i llur vida per llur rei, *per llur honor, per la Pàtria i per la llibertat de tot Espanya*. Aquesta manera de fer i de parlar ha estat conceptuada més tard com un símptoma de la desnacionalització — és a dir, de la poca consciència nacional d'aquells catalans gloriosos—; però el coneixement exacte de llur actuació, ens obliga a fer-los justícia i a inscriure llur nom gloriós entre el dels nostres patriotes exemplars.

EL DUC D'ANJOU, FELIP V (1683-1746), PRIMER REI D'ESPANYA DE LA FAMILIA DELS BORBONS

La posició ideològica i sentimental de la Catalunya actual en la guerra que ha desencadenat el militarisme feixista, és la mateixa que van adoptar els catalans conscients del segle divuitè en la Guerra de Successió; està inspirada per un mateix interès patriòtic: la defensa de les llibertats polítiques de Catalunya.

Però, així com en la Guerra de Successió és Catalunya qui, amb altres pobles d'Espanya, pren les armes per a combatre l'absolutisme borbònic que amenaça les nostres institucions autonòmiques, en la guerra actual ha estat l'absolutisme qui ha agafat les armes contra les autonomies naixents. I així com l'adveniment de Felip d'Anjou al tron d'Espanya s'esdevé en el moment de la decadència política de les nacionalitats hispàniques, la temptativa absolutista de Franco es produeix en el moment en què és iniciat el redreçament polític d'aquestes, per efecte de la mútua comprensió del poble.

L'Estatut d'Autonomia del 1932 dóna satisfacció legal a les aspiracions catalanes, i, amb la seva promulgació, semblava que havien estat dirimides les divergències entre catalans i no catalans. La convergència de les directrius polítiques generals dels homes de la República amb les dels homes que regien la Catalunya autònoma, facilitava la gran obra del redreçament espanyol, per tal com el problema de Catalunya ja no havia de pertorbar la plena instauració del règim democràtic que el poble s'havia donat. Però, de fet, el triomf republicà del 14 d'abril del 1931 no havia liquidat ni el centralisme ni l'absolutisme. I de la mateixa manera que s'havia establert una coincidència entre democràcia i autonomisme, se n'establia una altra entre assimilisme i absolutisme; perquè les forces reaccionàries espanyoles, incapaces de realitzar un programa original, autòcton, van creure trobar en les doctrines del feixisme italià i del nacionalsocialisme alemany el camí de superació radical i simultània del problema autonomista, que s'anava estenent per tots els pobles hispànics, adés endormits, i del moviment d'avanç del progrés civil que la Constitució republicana ha agermanat. I així com els homes d'Estat castellans del segle divuitè van veure en l'absolutisme borbònic el camí de la unificació, els mi-

(Segueix a la segona pàgina)

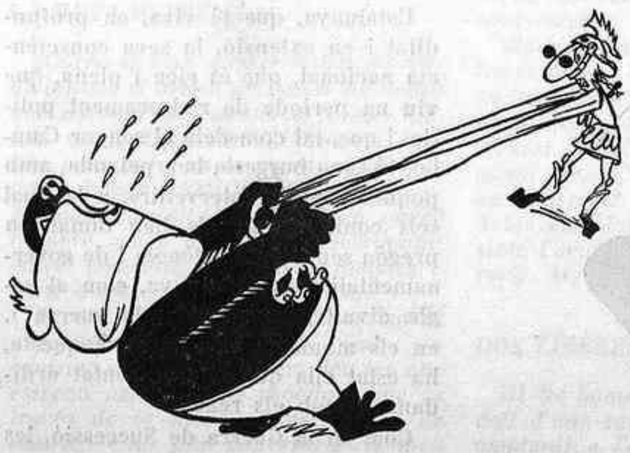

MERIDIANS

Per XAVIER BENGUEREL

EDEN

Una breu nota informativa, apareguda en els diaris a conseqüència de la dimissió que Mr. Eden presentava a Chamberlain el dia 20 de febrer, podria haver suscitat un assaig interessantíssim sobre la posició inicialment adoptada pel predecessor de Lord Halifax i la que hauria pogut adoptar aquest gentleman que ha sabut captar en tantes ocasions l'atenció internacional. Què deia aquesta nota? Simplement que, en sortir el senyor Eden de la seva entrevista amb el Primer Ministre, un centenar de persones que es trobaven estacionades davant el Downing Street, l'aplaudiren. I res més.

Un centenar de persones és ben insuficient per a abrivar el coratge, i encara que aquest centenar aplaudeixi al vostre pas, val a dir que no és aquest un testimoni de simpatia prou ample per a desvetllar-vos ambicions de cabdill; però Mr. Eden sabia que Anglaterra — una autèntica i apassionada Anglaterra — caminava silenciosament al seu costat. Ell devia sentir-la remorosa d'aquelles veus íntimes més eloqüents que formacions escenografiades i que ovacions més o menys morboses; però Eden, qui sap si massa caute — és a dir, massa civilitzat—, devia tancar els ulls i refusar polidament una bandera que esperava la seva mà per a desplegar-se viril i alta damunt les migrades comoditats i els sòrdids egoismes.

¿Què hauria passat si Eden — en sortir de la Cambra dels Comuns, on justificava passivament la seva dimissió — hagués sortit per a parlar cor a cor amb el poble? ¿Què hauria passat si la seva veu hagués pres veu a la consciència de la gent que l'ha seguit fins ara. amb una dosi d'esperança tal vegada superior a la que havia fet concebre la seva gestió diplomàtica durant la seva permanència al Foreign Office? ¿Li ha mancat aquella ambició que cremava un Disraeli, o aquella febre de llibertat que exaltà, fins a morir-ne, un Lord Byron? Si un imagina Mr. Eden dalt d'una tribuna pública, no com un sans culotte, però potser no captenint-se tan agudament del sèc impecable dels seus pantalons, del to de la seva corbata, de la geometria del seu bigoti o del casuisme d'una pàgina de «A la recherche du temps perdu», sent que el món es detura un instant violentament atent. Swan i Odette, Rembrandt i Cézanne, es queden per a nodrir tot just la passió d'un lleure; la boira vela d'objectes japonesos i laques xineses, perquè Mr. Eden ha retrobat el seu temps. Es allà, al mig de la plaça pública, gravant la seva imatge en un dels aiguaforts més punyents de la història, un pensament escabellat i ronc, amb la bufanda de seda i els guants crème abandonats damunt la taula, negligint el fang que entela les seves sabates de xarol; té un gest mig d'allucinat i els ulls encesos. Mr. Eden s'ha convertit en un cabdill i es contagia de la follia de la Veritat. La proclama aferrissadament, embriagant-se de la seva actitud viril i honesta. Crida la raó dels pobles, dels homes, de la llibertat i de la vida. Cansat i decebut, abandona els salons i els palaus, descobreix la guineu de la diplomàcia i la vilesa dels tractats, lleva la careta als autèntics farsants i es dóna tres cops al pit, en veure que la gent l'escolta com sempre, però el comprèn per primera vegada. Abans

(Segueix a la tercera pàgina)

LLEGIU A LES PAGINES INTERIORS, ARTICLES DE:

M. Serra i Moret
Lluis Capdevila
J. Roure-Torent
Manuel Valldeperes
Josep Sol
Ramon de P. Vayreda
Mercè Rodoreda
Manuel Cruells
Felip Barjau
Arturo Barea
Domènec Guansé
A. Fuster Valldeperes

(c) Ministerio de Cultura 2006

POLITICA INTERNACIONAL

AUSTRIA SOTMESA

Dèiem en la nostra crònica de l'11 de febrer que hi havia algun poble de l'Europa central que estava en capella. També dèiem en la del 18 que la seguretat d'un Estat depèn sovint de la latitud on es troba, però que depèn molt més de la seva constitució interna. I com que la història va tan de pressa, aquestes simples reflexions han estat consagrades pels fets a les poques hores d'haver-les formulades.

La totalització nazi d'Alemanya no tenia un propòsit purament espectacular. El dia 4 es dóna el cop contra les altes jeraquies militars, inadaptades a les realitzacions violentes del programa integral. El dia 12, Hitler rep a Berchtesgaden el canciller d'Austria, Von Schusnigg, i li presenta l'ultimàtum. Els nous caps de l'Exèrcit nazi decoraven l'escena. Schusnigg, humiliat, estemordit, va donar el seu assentiment. El dia 16, Alemanya i Austria publicaven una nota idèntica sobre el resultat de l'entrevista: s'havia convingut la posta en marxa del conveni de l'11 de juliol del 1936 «amb la immediata execució de les mesures que, amb una més íntima i fraternal cooperació dels dos països, permetran d'establir els lligams que corresponen als *interessos i a la història comuna de la nació germànica*».

Les mesures preses immediatament foren el reajustament del ministeri federal a base de la intervenció nazi. El candidat de Hitler, el doctor Seyss-Inquart, esdevé ministre de l'Interior i de Seguretat, lloc que Von Schusnigg s'havia reservat personalment fins a la data, com la cartera d'Afers Estrangers, que passa a mans del doctor Guido Schmidt. I el primer que ha fet Seyss-Inquart, abans de prendre possessió, ha estat anar a rebre ordres de Hitler, de qui, amb tota evidència, depèn. S'ha promulgat una amnistia general, i els nazis empresonats han sortit al carrer, encatifat de flors per a rebre els assassins de Dollfuss, aquell cèlebre «dictador de butxaca» que va trobar la mort en el *putsch* del 25 de juliol de l'any 1934.

També han estat alliberats els supervivents d'aquell aixecament socialista del 12 de febrer del 1934, que va costar prop de dos mil morts, i la liquidació fulminant d'aquell partit exemplar que havia salvat Austria de l'esfondrament i havia convertit Viena en la ciutat modèlica de l'Europa de postguerra. Dissoltes les sindicals obreres — àdhuc les cristianes, com a Itàlia i a Alemanya—, els magnífics obrers austríacs es vegeren obligats a ingressar a l'organització feixista, des d'on, avui encara, han fet sentir llur veu viril en defensa de la independència d'Austria.

La Constitució del primer d'octubre de l'any 1920, una de les obres jurídiques més perfectes que s'han produït, fou revisada i deformada el 7 de desembre del 1929, i, finalment, abolida el 30 d'abril del 1934, després de l'aixecament socialista. Dels 150 diputats que formaven el Parlament, 72 eren socialistes i foren exclosos per poder donar aprovació a la nova Constitució i als 471 decrets de tipus dictatorial que s'havien dictat en els catorze mesos anteriors. El Partit Social Cristià justificava els seus excessos davant les potències occidentals dient que la independència d'Austria estava en perill, per la penetració nazi, d'una banda, i per la bolxevització, per l'altra. I la pràctica seguida tots aquests anys per la Gran Bretanya i França de no immiscir-se en els afers interiors dels petits Estats, sobretot quan perseguien cruelment el Socialisme, ha anat donant el seu fruit. Austria ha basculat entre Alemanya i Itàlia, les quals, indubtablement, havien decidit el seu destí mesos ha, quan va establir-se el famós eix de Roma-Berlín.

Hom diu que el canciller Schusnigg va oferir resistència i que Hitler li va fer comprendre que estava completament lliurat a les seves mans, que res no podia esperar d'Itàlia i que, quant a les potències occidentals, no havia de fer més que recordar que les apariències de perill, per part d'Alemanya, eren positivament majors dos anys enrera, quan ell va decidir remilitaritzar la conca del Rhin. Efectivament, l'estripada del Tractat de Versailles va produir un lleuger plany històric, compensat per una secreta admiració i per un visible calfred de terror.

El vassallatge d'Austria és obra consumada. Això no és pas l'Anschluss, diuen els optimistes i els *prudents*. Això és l'Anschluss, diem nosaltres. Ja veurem amb quina celeritat s'aniran cobrint les ulteriors etapes. L'article 80 del Tractat de Versailles i el 88 del Tractat de Saint-Germain estableixen que Austria conservará la seva independència mentre el Consell de la Societat de les Nacions ho consideri necessari per a la conservació de l'equilibri europeu. Quan, en 1931 — Alemanya no era nazi encara— el vice-canciller Schober va signar amb el canciller alemany Cortius el protocol d'unió duanera, el Consell de la Societat de les Nacions va consultar el Tribunal de La Haya, i aquest va informar que la unió duanera era incompatible amb la independència. Avui parlen els fets, i la caiguda, ja prevista, d'Austria diu, amb suficient eloqüència, quin és el programa de l'eix Roma-Berlin i què poden esperar els Estats de la Petita Entesa, particularment Txecoslovàquia, que, en l'ordre civil, en l'ordre moral i en l'ordre econòmic, és la que més té per perdre.

Possiblement, fóra afavorir amb excés les figures estrafolàries de Dollfuss i Schusnigg, si els consideréssim fidels servidors de la causa de la independència política d'Austria. Austria és germana per raça, per tradició i per voluntat. En tots els partits, àdhuc en el socialista, hi havia nombrosos partidaris de l'Anschluss, quan Alemanya era una República democràtica. Els que menys ho eren, aleshores, eren els del Partit Social Cristià. Els catòlics tenen motius de sobres per a detestar la integració d'Austria a l'Alemanya democràtica o nazi; però havien de saber que la independència d'Austria exigia el concurs dels obrers i que sense aquests estava perduda, com la d'Espanya i com la de tots els pobles. La història breu i tràgica del poble austríac és un curs de Socialisme, d'aquell Socialisme autòcton i universal que nosaltres coneixem i practiquem. I els que no el vulguin seguir, ja saben, per repetida experiència, que la servitud és el destí dels pobles que no tenen com a fi primordial de l'existència llur la realització de la justícia social. Per això els obrers austríacs defensaven, quatre anys enrera, amb la seva sang, la independència de llur poble, com els minaires asturians, mesos després, defensaven amb la sang llur, la independència d'Espanya.

Schusnigg, tot escoltant, el dia 20, el llarg i barroer discurs de Hitler, degué empassar-se el fel amarg que contenien aquelles paraules de reconeixement del *führer* envers el Canciller austríac per haver-se sotmès a les seves imposicions. Potser va comprendre aquella veritat elemental nostra, en afirmar que la independència d'un poble depèn de la seva constitució interna. Aquells braus obrers austríacs que ell ha vexat i oprimit, seran, una vegada més, carn de canó, i no pas per a defensar llur sacratíssims ideals, ni tampoc per a defensar la ideologia social cristiana de Schusnigg i Dollfuss, corrompuda pels interessos de classe. I el soroll de ferramenta guerrera de Roma i de Berlín li degué fer comprendre la seva soledat i la futilitat de les seves humiliacions i complaences. *Consumatum est!*

M. SERRA I MORET.

Aquest número ha passat per la censura

DIVISIONISME, per Guasp

—I els generals de brigada, què fan?
—Tots són de divisió!

UN CATALA EN TERRES D'ARAGO

L'AHIR I EL DEMA DELS BARBARS

Pensem, avui, un xic en la guerra. No és pas, aquesta, cosa fàcil ací, al front. Ací vivim la guerra, que ens lliga, que ens absorbeix, i això, viure-la, ens priva de pensar-hi. Viure-la és adoptar enfront d'ella — si és que hom pot estar enfront de la guerra i no en ella — una actitud dinàmica, dionisíaca. Pensar-hi seria limitar-se a una actitud estàtica, apollínia.

Des de la reraguarda és més fàcil pensar en la guerra. A l'avantguarda no ens queda temps per a pensar-hi: la vivim. No obstant, malgrat el perill imminent i constant, malgrat la tensió nerviosa, malgrat les ordres i contraordres, el moviment de forces, els serveis d'informació i les operacions, cal cercar uns moments per a pensar en la guerra, en el com i el perquè de la guerra.

Ens trobem davant tres factors: els rebels, els soldats estrangers, que són tot el contrari de voluntaris i lluiten per ordre i a benefici d'Itàlia i d'Alemanya — Portugal, el cirabotes, no compta—, i la política de *no intervenció*. Tres factor i un sol resultat: la guerra més salvatge, més innoble, més immisericorde.

Els revoltats, després de l'assaig tràgic que va del 7 d'octubre del 1934 al 14 de febrer del 1936 — persecucions, empresonaments, aplicació del turment, assassinats en massa—, inicien, el 19 de juliol, la seva revolta contra el Govern de Front Popular, que legalment s'havia donat el poble. Pretext? Molt fàcil: reposar l'ordre — que sols ells pertorbaven — i anihilar el fantàstic perill d'una fantàstica bolxevització de les terres d'Ibèria dirigida, és clar, des de la U. R. S. S. Res no podia trobar-se més infantivol, més ingenu, més incongruent, menys lògic, que aquest pretext. En realitat, la sublevació estava preparada des del 1934: a Roma, entre Antonio Goicoechea, l'ex-comte de Rodezno, Marc — el sinistre contrabandista que la República no sabé eliminar — i Mussolini, que estava d'acord amb Hitler.

Un altre dels factors és la invasió estrangera en una guerra que els sublevats iniciaven com a civil i que uns i altres — ells i els seus col·laboradors estrangers — han convertit en incivil: ni Franco, ni Queipo, ni Mussolini, ni Hitler, ni el cardenal Gomà, ni el bisbe Polanco, poden parlar de civilitat.

Fixeu-vos bé, com, des que Itàlia i Alemanya—Portugal no compta i hauria comptat menys si Anglaterra hagués volgut — accepten la proposició francobritànica, es succeeixen vertiginosament les infraccions dutes a terme pels estats feixistes en terra espanyola. El 29 d'agost del 1936, el Govern italià, d'acord amb l'alemany, decideix prohibir l'exportació, directa o indirecta, de material de guerra. I, efectivament, dos dies després desembarquen a Vigo vint avions italians, i, uns quants dies després, els destacaments italians, comandats pel comte Rossi, envaeixen Mallorca. Més tard, ja entrat el setembre, dos mil soldats italians ixen de Verona camí d'Espanya. El 10 d'octubre l'ambaixada d'Itàlia a Londres declara en el Comitè de No Intervenció que el seu país "seguirà fidel a la política de neutralitat" i el 29 del mateix mes insisteix que "Itàlia respecta escrupolosament els seus compromisos". El mateix dia, divuit batallons són mobilitzats a Torí; hom fa importants concentracions a Spezzia i a Milà, que, poc després, són trameses a Espanya per a participar en l'atac a Madrid. Nou dies abans, trenta avions partiren de l'aeroport de Sarzanna envers la península. El 8 de gener del 1937, Itàlia i Alemanya accepten la prohibició de la tramesa de voluntaris (!) a Espanya, i Itàlia exigeix que la *no intervenció* sigui "integral i totalitària". La conseqüència d'això és, que el dia 17 arriben a Cádiç quatre mil italians, i el 28 se'ls reuneix el general Caracciola, cap de les divisions d'Udine. El 7 de febrer, també a Càdiç, desembarquen setze mil italians més, per a prendre part en l'atac a Màlaga. El primer d'abril, Alfieri, ministre italià de Propaganda, digué en declaració oficial: "Es absolutament fals que Itàlia es disposi a trametre nous voluntaris a Espanya". I en dir això es delatava, car el fet que hom parlés de nous voluntaris, significava que n'hi havia de *vells*. I afegia cínicament: "Les mesures adoptades pel Comitè de Londres han estat i seran respectades pel Govern italià". I quatre dies després arribaven altres cinc mil italians que eren enviats al país basc.

Mentrestant, el Comitè de No Intervenció, per obra i gràcia dels Governs anglès i francès, seguia tolerant la invasió i la devastació d'un país amb el Govern del qual l'unien tractats que no han estat respectats. El Comitè de No Intervenció quedarà en la Història com un cas de vilesa, de covardia i d'egoisme sense igual. El Comitè de No Intervenció és còmplice en els bombardeigs de ciutats obertes i en l'assassinat de dones i d'infants. El Comitè de No Intervenció s'ha fet reu, amb la seva política tèrbola, del crim de lesa humanitat.

Els bàrbars de Franco i Queipo de Llano rebien amb els braços oberts els bàrbars de Hitler i Mussolini. Itàlia, que fou una de les primeres nacions en signar tractats amb els Soviets, signa després el Pacte Anticomunista. Amb això, però, es posa a to amb els generals rebels, que, després de la destitució d'Alcalà Zamora, anaven a visitar oficialment Martínez Barrio per a dir-li que sempre serien fidels a la República. Ni a Espanya no ho han estat, car l'han malvenuda a italians i alemanys.

D'aquesta aliança d'Itàlia i Alemanya — Portugal, és lacai, no compta — Itàlia, a la curta o a la llarga, no pot esperar-ne res de bo. Cal, només, consultar textos que els alemanys consideren gairebé sagrats.

Com exemple: "El fet de la Reforma constitueix un fenomen no únicament original, sinó francament hostil al Renaixement romà", opina Ferdinand Schmidt.

Göethe, el que "preferia la injusticia al desordre", afirma: "El primer deure del bàrbar es romandre fidel a la seva natura de bàrbar". Cal que els italians no oblidin aquestes paraules.

I com si això fos poc, afegia el poeta del *Faust*: "La labor històrica cabdal dels alemanys és enderrocar l'imperi de Roma i ordenar un món nou".

Corroborant aquestes paraules, escrivia Hegel: "L'esperit germànic ha d'ésser l'esperit del món nou". I Llovalis: "L'alemany viurà i obtindrà la saviesa quan els seus germans, savis massa del moment, hauran decaigut d'ençà de molt temps, i ell serà l'únic senyor de la casa".

Després, com conseqüència de tot això, aquesta frase de Schlegel, que avui té una ironia sangnant: "L'alemany prepara una època superior de la cultura".

Aquesta època superior de la cultura es diu Lovaina, Reims, l'assassinat de Karl Liebknecht i Rosa Luxemburg, Hitler, l'homosexual Roehm, els autos de fe amb els llibres de Thomas Mann, Guernica, la carretera d'Almeria, el bombardeig d'escoles i biblioteques, els infants metrallats. Indubtablement, es tracta d'una "època superior de la cultura".

L'aliança amb els feixismes italià i alemany, ha estat el fracàs de Franco. I l'eix Roma-Berlín, precipitarà la revolució a Itàlia contra Mussolini i l'hegemonia alemanya.

Lluís CAPDEVILA

LA GUERRA DE CATALUNYA

(ve de la primera pàgina)

litars facciosos i els polítics que s'hi han unit, han volgut fer del feixisme un gran ideal col·lectiu espanyol. Aquest ideal és, senyor Francesc Cambó, per si en dubtàveu, «la prossecució d'una política assimilista, fracassada després de quatre segles d'actuació, i responsable de les grans etapes de la decadència espanyola»; és fer «perdre en lluites interiors una altra centúria». Els espanyols que s'han rebellat contra la República, senyor Salvador de Madariaga, no han après solidaritat, com volíeu i, «com a Estat, Espanya seguirà essent feble durant llarg temps». Per culpa d'ells, tingueu-ho ben entès. Però, és molt possible que la solidaritat popular que la Guerra ha establert entre nosaltres, enrobusteixi l'Espanya republicana de demà i tots els pobles que la integren, perquè, com ha dit Proudhon, «la guerra és un esfinx que la nostra lliure raó és cridada a metamorfosejar, si no a destruir».

Catalunya, que té viva, en profunditat i en extensió, la seva consciència nacional, que és rica i plena, que viu un període de redreçament polític, i que, tal com deia el senyor Cambó, té «una burgesia ben peixada, amb poques ganes d'intervenir», a la qual «els conflictes socials han donat un pregon sentit de prudència i de governamentalisme», Catalunya, com al segle divuitè, ha acceptat la guerra i, en els moments més greus d'aquesta, ha estat ella qui s'ha enfrontat ardidament amb els rebels.

Com en la Guerra de Successió, les forces catalanes han intervingut en la lluita contra l'absolutisme en terres de Castella, i fins i tot dins la capital de la República; però lluny d'ésser, com aleshores, un revulsiu per al poble castellà i per al poble madrileny, de contemplar els soldats catalans per aquelles terres, ha estat emoció el que els ha produït, perquè defensen una mateixa causa, la causa de la Llibertat i d'Independència del país.

Con en la Guerra de Successió, Catalunya no fa una política separatista, sinó una política ben catalana, àdhuc a risc d'aparèixer a les generacions futures, com a poc catalanista, perquè els dirigents catalans d'ara, com els del Setcents, essent com fóra *l'esclavitud certa i forçosa*, defensen alhora les llibertats de Catalunya i de tota Espanya.

Com en la Guerra de Successió, la nostra fe en la Pàtria i en els seus destins contrasta amb l'actitud d'aquells catalans *botiflers* que, dintre o fora de la nostra terra, han votat, com Nicolau de Sanjoan en la sessió del Braç Militar del 5 de juliol del 1713, per fer acte de submissió a l'absolutisme, actualitzant així el plany acusatori dels patriotes d'aleshores: *«compatricis tenim que són els nostres majors enemics!»*

La Guerra de Catalunya, la guerra que els catalans fem avui, és una guerra de defensa, i, segons Voltaire, la guerra defensiva «no és altra cosa que la resistència als lladres armats». La Guerra de Catalunya, avui com el 1700, és d'ampla solidaritat espanyola en defensa de la Llibertat.

Pere MAS I PARERA

Aquest número ha passat per la censura

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL DESVETLLAMENT DEL POBLE

Els pobles hispànics — que anys enllà havien tingut acusada personalitat — menaven darrerament una vida mísera. Les intrigues dinàstiques i les lluites estèrils del segle XIXè, si bé per uns moments feren vibrar les multituds, acabaren per conduir-les a un veritable estat de submissió moral, que s'unia a llur dependència econòmica; els estaments opressors d'aquell temps — reialesa, noblesa, capitalisme, clerecia — es captingueren d'emmordassar el poble, per tal de poder fruir còmodament dels privilegis; conscients del fet que la manera millor d'eliminar els destorbs consistia en suprimir els anhels, els poderosos tingueren l'astúcia d'enfonsar el poble en la ignorància i d'anullar-li tota vida espiritual.

14 D'ABRIL DEL 1931! LES ELECCIONS DONEN UN ESCLATANT TRIOMF ALS PARTITS D'ESQUERRA, ELS QUALS PROCLAMEN LA REPUBLICA, ENMIG DEL DESBORDAMENT DE L'ENTUSIASME POPULAR

Així transcorregueren una colla d'anys.

De tots els pobles hispànics, potser només Catalunya havia sabut superar aquell marasme i adquirir una consciència, gràcies a haver-se desvetllat, a impuls d'uns quants homes, el sentiment de llibertat collectiva, la visió justa que Catalunya és una nacionalitat amb totes les característiques de tal, i que mai no podria prosperar, mentre romangués fusionada per la violència d'altres nacionalitats, mentre artificialment se la volgués unificar amb els restants pobles hispànics, tan diferents els uns dels altres. El País Basc, també per raons nacionals, experimentà així mateix un deixondiment.

Fet i fet, però, es tractava d'un recobrament parcial: ni era tot el poble el que es desvetllava, ni el desvetllament tenia un abast global. Potser la meitat de la població era aliena a aquell sentiment. I, per altra banda, el catalanisme, com el basquisme, naixien de forma romàntica i ignoraven que al món existissin problemes socials i qüestions econòmiques determinants. El redreçament de la consciència nacional plasmava la primera matèria per a arribar a la vida lliure, però la majoria del poble continuava igualment sotmesa a l'esclavitud; d'una manera particular a Catalunya, els romàntics foren desplaçats pel capitalisme, el qual es bastí una plataforma política fonamentada en aquell noble sentiment.

Mentre a Espanya hi hagués monarquia, les coses no podrien canviar. Els esclats per a transformar aquella vida mísera, eren de seguida ofegats amb sang; el poble era dèbil, i la misèria, tot i ésser enorme en l'aspecte material, era molt major encara des del punt de vista moral.

La dictadura de Primo de Rivera tingué la virtut, de tant estúpida que era, de crear l'ambient propici a la transformació. Vingué de seguida, enmig de l'esplendor i l'eufòria, la República. Molts cregueren que Espanya havia aconseguit ja tot el que necessitava.

I la República no era sinó el primer pas. No significava altra cosa que un desvetllament polític; el poble passava de l'esclavitud a la ciutadania. Un pas important, en efecte. Però existiren ciutadans de distintes categories i àdhuc es mantigueren els pàries. La República volia dir alguna cosa, a condició de no considerar-la, ni per un sol moment, estàtica. El desvetllament del poble tot just començava i calia facilitar-li els mitjans per a prosseguir l'obra empresa; altrament, el poble sentia ja la necessitat de no deturar-se a mig camí.

La República, en els cinc primers anys de la seva existència, cometé errors, el major dels quals és d'haver permès que poguesin dominar-la els seus enemics i els que abans que tot volien conservar els privilegis. Per això, quan aquests poderosos s'adonaren que el poble, amb el sentiment de ciutadania despert, no estava disposat a deixar-se escapar de les mans l'obra aconseguida, es llançaren pel camí de la il·legalitat i cometeren el crim més terrible que es pugui registrar: encendre la guerra civil i facilitar a estrangers la invasió del país, en adonar-se de la puixança d'aquell poble que ells volien esclafar del tot, bo i arruinant i destruint els territoris que no poden ésser dominats per ells.

Com un castell de cartes, llavors, s'esfondrà tot un sistema societari. El capitalisme estava entre els insurrectes i els seus poders abusius quedaren desemparats; ell mateix allibera va el proletariat hispànic del jou econòmic. Calia refer el món que s'esmicolava, o, almenys, trontollava.

Hi hagueren, ben cert, equivocacions, provatures balderes, assaigs excessius i, encara, un esperit de venjança. Les castes dominants durant anys i anys havien tingut un especial interès a mantenir el poble en la més completa ignorància. Es sabut que el pas sobtat, imprevist, d'estar desproveït de tot a posseir-ho tot, sol causar estralls; però no poden ésser-ne culpables sinó els que, per egoisme, han creat aquell ambient.

A les terres hispàniques, la Revolució ha donat al poble els destins estatals. Es governa segons la voluntat popular i tot el poble té el dret de fiscalitzar i de discutir l'actuació dels seus delegats al Govern; té entre les seves mans la vida del països hispànics. La política, la cultura, l'economia no són ja conduïdes pels privilegiats; pertanyen a la collectivitat. La tornada a la normalitat, l'experiència, la transformació que el temps determinarà, corregiran els errors i els vicis d'aquest estat de coses.

I a mesura que el desvetllament del poble ha anat accentuant-se, el retrobament ha estat millor. Avui, ja cada ciutadà és un home lliure — amb una llibertat més o menys perfeccionada—, i ha començat a trencar aquella cohibició moral que el feia un conformista de la pròpia sort. Avui, l'home hispànic, veu tot un món al seu davant, i vol abastar-lo i afanyar-se a donar els passos necessaris per a apropar-s'hi.

J. ROURE-TORENT

PANORAMA DE LA SETMANA

L'EIX ROMA-BERLIN I L'ACTITUD ANGLESA

El panorama polític internacional ofereix quatre fets característics destacats: el plebiscit romanès, el discurs de Schuschnigg, la reacció francesa i les negociacions angloitalianes; tots ells confluents a un mateix punt de convergència: la reacció de les potències democràtiques enfront de les provocacions de l'eix Roma-Berlín.

El plebiscit romanès — *quatre milions* de vots a favor de la nova Constitució contra *cinc mil* — significa la feixistització legalitzada de Romania. Quan, en un anterior comentari, afirmàvem que el poble romanès cauria en braços del feixisme si la reacció popular no es produïa a temps, teníem la convicció que el rei Carol cercava de donar estat legal a un compromís contret al marge de l'interès general del poble. El plebiscit suara celebrat confirma clarament el que dèiem aleshores: Romania està entre el feixisme i la revolució. De moment, és el feixisme qui domina. Només la revolució pot salvar el poble romanès de la tragèdia que l'amenaça.

Un altre fet, que destaca entre la tasca de domini imperialista exercit per l'eix Roma-Berlín, és el de la submissió d'Austria als designis del *Führer*.

El discurs pronunciat pel Canceller austríac, lluny d'ésser una afirmació de nacionalisme, és un reconeixement tàcit de la influència exercida per Hitler damunt de Schuschnigg. ¿Com és possible creure que un Canceller manifesti públicamente al seu poble la covardia que l'ha portat a posar-se al servei d'una potència veïna? Alemanya ha imposat a Austria la seva política, la que es determina amb l'*Anchluss*, valent-se de l'amenaça i emparant-se en la força. I Schuschnigg ha hagut de transigir, prosseguint la política dilatòria que ha caracteritzat Europa en aquests darrers mesos i que, per a Austria, és una política d'esperances.

La lògica més elemental indica que Hitler no pot renunciar — sense renunciar prèviament a la seva política essencial — a l'anexió d'Austria. El moviment nacionalsocialista té tot el seu contingut en l'absorció d'Austria, i, com a conseqüència, renunciar a l'anexió austríaca representaria renunciar a seguir la política nazi. ¿Pot creure algú, seriosament, que Hitler renunciï a portar a la pràctica la base del seu programa polític?

Quan el nazisme ocupà el Poder a Alemanya, no realitzava altra cosa que el pas que havia de facilitar l'hegemonia pangermànica a Europa. En realitat, doncs, el discurs del Canceller austríac és una forma subterfugial emprada per a no confessar la tràgica realitat, de la mateixa manera que les negacions del *Führer* prenen el caràcter innegable d'un engany que es perpetra deliberadament a les potències democràtiques europees.

Davant d'aquesta provocació vergonyant, Anglaterra intensifica el seu pla de negociacions amb Itàlia, per tal de debilitar l'eix Roma-Berlín. Mr. Chamberlain sembla voler ignorar — no és possible que la realitat escapi a la seva visió conjunta del panorama polític internacional — que les relacions entre Hitler i Mussolini tenen lligams molt més ferms que els que es desprenen de la seva intervenció a Espanya, i que van més enllà d'una simple amistat platònica. El fet real és que, en el preludi d'aquestes negociacions, Mr. Chamberlain ja ha rebut la primera desconsideració. Ni Itàlia ni Alemanya — han dit els dictadors feixistes — no tenen gran interès en negociar amb Londres. ¿Què vol dir això? Simplement: que els Estats totalitaris ja han aconseguit donar temps al temps i que la «retirada» de voluntaris promesa solemnement abans de la dimissió de Mr. Eden, ha d'efectuar-se a base de determinades condicions.

L'«ara o mai» atribuït a Mussolini, ha estat una maniobra política per tal de forçar Anglaterra, i possiblement anava encaminat a debilitar les relacions anglofranceses. ¿Ho aconseguirà? Es de creure que França — que per boca de Delbos s'ha refermat en el seu criteri rectilini de sortir al pas de les provocacions feixistes — influirà poderosament en el criteri de Mr. Chamberlain i que, al marge de les negociacions angloitalianes, sorgirà la veritable política de força que ha de provocar la reacció definitiva de les democràcies del continent europeu.

Itàlia i Alemanya actuen estretament unides. Es una manifestació de miopia volguda, creure que ambdós dictadors estan disposats a fer acte de contrició, quan la covardia francobritànica els permet d'apoderar-se tranquil·lament d'Austria i de Romania. Ni el *Duce* ni el *Führer* poden caure en l'orbesa de debilitar-se mútuament mentre no es produeixi una veritable reacció a Europa. L'actitud de França és, de moment, un presagi de reacció. El que cal, ara, és que Mr. Chamberlain s'adoni que la transigència davant de la provocació, és una falla substancial que cal corregir. Contra la traïdoria organitzada, contra la força bruta dels Estats totalitaris, ha d'aixecar-se, potent, la veu de les democràcies: la veu i els actes!

Manuel VALLDEPERES

LECTURES

DOLOR DE LA GUERRA, per J. Gimeno-Navarro

El llibre que acaba de publicar Gimeno-Navarro — *«Dolor de la Guerra»* — és un recull dels diversos poemes que ha anat escrivint sota la inspiració dels moments tràgics que vivim. El seu to, però, és menor, d'intimitat. Són unes poesies, les seves, que sempre es llegeixen amb gust, gràcies a la musicalitat arrapadissa que tenen. Haig de confessar, però — amb tota la sinceritat que vull que caracteritzi sempre els meus escrits—, que no puc gustar igualment aquells poemes que demostren un garcia-lorquisme acusadíssim. Ens sembla que, per aquest cantó, s'equivoca, el poeta. Perquè, de fet, res no hi ha de més oposat al geni del nostre idioma, que la manera poètica del gran cantor de l'ànima gitana. Això es pot apreciar molt bé en el poema que l'autor li dedica, i que encapçala el llibre. Si la imatgeria excessiva és la gran qualitat, i alhora el defecte, del poeta andalús, és únicament defecte en els seus imitadors. Jo, us seré franc, per més que faci, no em pug imaginar «una barca de vidre i uns rems d'estrelles i bronze»...

En canvi, estimo el Gimeno-Navarro de *«Elegia a l'amic caigut»*. I trobo bons versos com aquests:

«Oh, amic! Jo voldria una lírica robusta
per cantar-te amb vigoria;
una lírica més alta i més augusta
i no aquest accent íntim de la meva poesia.»

I trobo que el millor poema del llibre és *«Dissabte de Carnaval»*, perquè en ell el poeta expressa, en uns moments en què no es podia dir sinó en poesia, un estat d'esperit que estava en l'ambient i que ningú no s'atrevia a fer conèixer. Gimeno-Navarro dóna a aquest poema un feliç accent patriòtic que me'l fa especialment simpàtic:

«Pensa en els fronts de combat,
el que s'hi juga la Pàtria.
Embolcalla't amb la veu
dels morts de la nostra raça.»

Cal saber molt de grat al poeta per haver expressat en els seus versos aquests estats d'esperit collectiu del nostre poble. Com és ara en les estrofes finals de l'*Exode*, que clou el llibre:

«L'èxode és una serpent
amb color de fulla d'eura.
Impassible, Catalunya
té el tronc altiu de palmera.

i l'èxode se li arrapa
tronc amunt, amunt, com l'eura.
Catalunya, *esquena mansa*:
¿qui diu que no fas la guerra?»

PERE DE PORTUGAL, REI DELS CATALANS, per Ernest Martínez Ferrando

Aquesta considerable memòria del conegut escriptor constitueix el volum VIIIè de les publicades per la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Per bé que sigui un treball estrictament històric, no deixa de tenir un viu interès per a un lector català qualsevol.

Es una cosa, objecte de meravellament continu, per als catalans d'ara, la resistència que oposen les nostres institucions nacionals, en plena Edat Mitjana, contra tot intent que signifiqui una minva en les seves atribucions. D'aquí que la supressió del Consell del Principat, i l'excessiva influència i favoritisme de què gaudien els portuguesos que voltaven al rei, originessin una tivantor vivíssima entre ell i els diputats. «Les coses anaren posant-se de tal forma — escriu Martínez Ferrando — que el Consell degué pensar que per a salvar el país calia adquirir l'autoritat perduda i prendre iniciatives pel seu compte». Els diputats entenien que el rei era «el duc de la guerra», el «cap de la cosa pública». Ells, però, eren *els membres* d'aquesta; per tant, devien actuar harmoniosament ambdues parts per portar com calia el govern del territori. «Los diputats del General e Consell, representants lo principat de Catalunya», creien que no sols era el monarca el que havia de vetllar pel bé del país, sinó el Consell també, representació mística de Catalunya. Per aquesta funció el rei havia de comptar amb els diputats com els diputats comptaven amb ell.

A mesura que el monarca s'anava debilitant, a causa de la seva malaltia, la Generalitat adquiria més vigor. Amb tot, aquell aguantà fins a la mort. Per això, aquesta produí una gran desliurança entre els catalans. «Fermament que tot és per millor», escrivien els diputats, els quals jutjaren severament el rei «qui per causa de sa indisposició, *et alias*, no hi entenia com necessari era».

Martínez Ferrando traça una admirable semblança del monarca portugués i fa patent, immediatament, l'absoluta incapacitat del Conestable per a regir un poble com Catalunya, més que més en les angoixoses vicissituds, que a conseqüència de la guerra contra Joan II, assolaren aleshores la nostra terra. Ultra això, el fet de desconèixer la nostra idiosincràsia liberal, feia que sovint l'irritessin el que ell creia intromissions en el seu govern dels diputats. Cosa que segurament precipità el desenllaç de la malaltia que el minava ja quan vingué a Catalunya.

Josep SOL

M E R I D I A N S

(Ve de la pàgina primera)

que una pau vexada, acorralada com un gos famèlic, una guerra d'alliberació: l'acoblament de tots els sentiments ardits, la comunió sagrada de tots els homes de bona voluntat...

Però aquest ha estat el nostre somni i qui sap si el mateix somni d'Eden. Li ha faltat coratge? Decisió? Es refia de la seva astúcia? Es presta a secundar un joc d'interessos nacionals? Es retira, per tal d'esperar l'hora del definitiu rearmament britànic? S'ha esborronat en pensar en la guerra que devastaria el món? La boira nòrdica ha entelat la seva hora?

¿Es possible que Mr. Eden, amb la cartera sota el braç i una flor al trau, s'hagi reclòs a casa seva, arronçant-se amargament d'espatlles, assajant d'oblidar la tragèdia que ens enfonsa a tots, o bé ha trobat la compensació en el subtil panegíric que li feia The Times *quan predeia que la seva labor trobaria en un futur molt pròxim la recompensa de veure's investit per mans reials amb el càrrec de Primer Ministre?*

LA MEVA ESTRENA

¿Corro el risc d'ésser titllat d'exhibicionista si assajo de parlar de l'obra que aquesta nit estreno al Teatre Català de la Comèdia? ¿D'abusiu, perquè m'amparo en la meva secció per tal d'obligar MERIDIA a fer una propaganda gratuita de la meva obra? Passaré, val a dir-ho, mig avergonyit entre possibles somriures mofetes o gests a l'inici de la indignació.

Però dec confessar-vos sincerament que, durant aquests dies, amb un egoisme desenfrenat — ho deu fer que estreno per primera vegada i que es tracta de la meva primera obra de teatre — no puc concentrar el meu pensament sobre un tema que em permeti escriure en llibertat. Diria, tímid i en veu baixa, que es tracta en lloc de El casament de la Xela, *de les meves noces i, encara, que m'he convertit en un nuvi impacient i atarantat.*

Per a excusar el que a primer cop d'ull en diríeu la meva vanitat, voldria que imaginéssiu el que és, durant quinze dies consecutius, assistir als assaigs, viure absorbit per un escenari que no fa més que sonar i ressonar d'aquelles paraules que havieu escrit en silenci; trucar cada dos dies a la porta del taller de Ramon Calsina, que és el pintor que realitza els vostres decorats, els figurins i el cartell; córrer a Montjuïc on l'escenògraf Batlle, fent-se comprensiu i esborradís, ha transigit a executar — i amb quin entusiasme! — els decorats del pintor Calsina... En un mot, viure dins cada personatge i dins cada un dels múltiples incidents que planteja una estrena. Us asseguro que comprendríeu que l'autor, si s'acara amb el paper, pot, fent un esforç considerable, evadir-se tot just a la captura d'un parell de temes i que, puritans que fóssiu, podeu exigir-li com a màxim, que us inviti simplement i cortjosament a la seva estrena.

Sigueu generosos i excuseu-me: a hores d'ara, la cortina ja comença a ondular damunt l'enigme que és una obra que està a punt d'estrenar-se. Aquest ondulament de la cortina — aigua encesa, inquieta — ¿pressagiarà un naufragi? Que «El casament de la Xela» em sigui propici i faci impossible l'acompliment d'aquest mal averany. Així sigui.

DOS LLIBRES I UN AUTOR

Hi ha homes que passen pel món a dalt d'una somera mansa i resignada, amatents a l'esponjament d'un núvol, al cant d'un ocell, a una idea fixa... Aparentment són uns contemplatius, senyors d'uns lents silencis i d'unes interminables introspeccions. Quan, finalment parlen, deslliuren paraules sàvies, madures, conceptes de tan profunds obscurs, però són poc loquaços. Callen aviat, tornen a cloure els ulls i abandonen l'àgora en mig d'una expectació solemne i religiosa.

Hi ha homes que — sempre metafòricament, és clar — cavalquen un agilíssim poni i els trobeu a totes les places i a tots els carrers. Treballen desenfrenadament, diríeu que escriuen a quatre mans i que han descobert el moviment continu.

Tinc damunt la meva taula dos opuscles de publicació recent. Rafael Tasis i Marca, n'és l'autor. El Comissariat de Propaganda, l'editor. Són dos opuscles d'una gran ambició. Compendi de la literatura catalana moderna, l'altre. Tasis i Marca ha escrit aquests dos llibres en un espai brevíssim, i no és pas d'aquesta vertiginositat que les seves dues obres es ressenten: al contrari, hi ha reeixit — malgrat algunes comprensibles llacunes — notablement.

A hores d'ara, direu, el nostre crític ha de refer-se del seu tour de force *en un racer isolat. No sabria enganyar-vos: Tasis i Marca, en l'endemig de la redacció de* Les pedres parlen *i* La literatura catalana moderna, *ha escrit un assaig molt extens i molt lúcid, sobre un autor tan difícil com Adlous Huxley; cada nit ha d'haver arribat a la impremta de* La Publicitat *per a redactar-hi, si calia, l'editorial i notes sobre política; ha parlat per ràdio, ha collaborat en les revistes més importants del país, ha donat la volta a Catalunya, per a veure si sirgaven les presons de les quals és director, ha llegit una dotzena de llibres catalans i una altra dotzena de llibres anglesos...*

Rafael Tasis i Marca, confidencialment: ¿no podríeu dir-nos on heu adquirit el vostre envejable poni?

Xavier BENGUEREL

(c) Ministerio de Cultura 2006

UN EXPULSAT DE L'ALEMANYA HITLERIANA EXPOSA...

Hi ha, en aquest moment, a la Galeria Simon de Paris, una Exposició molt emocionant: primer, perquè agrupa les obres d'un expulsat de l'Alemanya hitleriana, i segon, perquè expressa la inquietud d'un home arribat a una edat en què cal apressar-se a concloure.

PAUL KLEE. EL CLOWN

Es tracta de Klee, del famós Klee, del qual es pot dir que, de Kandinski al nostre Miró, i de vegades a Bores, tota una escola de pintura —a la qual basta l'harmonia dels colors i el contrapunt gràfic— li deu l'essencial dels seus mitjans d'expressió.

Si Miró — segons diu un diari francès — sentint que un no pot, tota la vida, aventurar-se en un art de pura abstracció, torna a pintar quadres representatitus; si Bores intenta immobilitzar en una pasta rica i profunda, que l'atzar acosta a la de Maria Blanchard, les seves natures mortes, ahir encara una mica flotants, Klee roman fidel a la seva fórmula hermètica.

Però, ja sigui pel nerviosisme de l'edat madura, o la influència de l'hora, l'exquisida cuina d'abans, que donava a les seves teles aquella pàtina inimitable, ha cedit el lloc a una tècnica més ràpida i tot just esbossada. Fins i tot els laberints que traçava la punta dels seus pinzells, es fragmenten i simplifiquen.

Aquelles figures humanes, que desxifràvem en la confusió dels signes entrecreuats, fan llur aparició sobtada, nues, a la llum del dia.

Cal confessar que el plaer que ens procurava la contemplació de la seva obra, no és tan intens.

Georges Ronault també redueix la quantitat dels seus arabescos i dels seus falsos trets; però ens ofereix, en compensació, una matèria més esmaltada, més generosa. Allò que les seves teles perden en puixança explosiva, ho guanyen en fermesa i equilibri.

Desitjariem que Klee, el precursor de l'Art abstracte, realitzés una evolució del mateix to.

OLOT: LA SEVA ESCOLA I ELS SEUS ARTISTES

I. EL CENTENARI DE L'AVI BERGA

El fet que s'hagi escaigut, no fa pas gaire mesos; el centenari del naixement de l'Avi Berga, ens mou a iniciar aquesta sèrie d'articles sobre les activitats artístiques d'Olot, amb uns comentaris a propòsit de la personalitat d'aquest artista, bo i amaran-los, fins allà on ens sigui possible, de l'ambient que va envoltar-lo, alhora que assenyalant els fets més característics de la seva vida.

Es sabut que Josep Berga i Boix, nat al veïnat de La Pinya l'any 1837, va manifestar obertament la seva vocació artística després d'haver deixat els estudis que seguia al Seminari de Girona, anys de la seva vida que ell mateix ens ha descrit magnificament en les pàgines de la seva novella de costums rurals: «L'Estudiant de la Garrotxa». Ara bé, a fi de donar una visió més ajustada del que va ésser l'ambient artístic d'Olot durant els segles XIX i XX, distingiren tres periodes ben definits, dels quals es pot dir que l'Avi Berga en representa la etapa central.

El primer d'aquests periodes s'inicia, en plena influència neoclàssica, amb el nomenament de Joan Carles Panyó, avantatjat alumne de l'Escola de Llotja de Barcelona, com a director de l'Escola Menor de Belles Arts d'Olot, que, l'any 1783, fundava el bisbe de Girona, Tomàs de Lorenzale. L'obra d'aquest artista, avui dissortadament destruïda en gran part, marca una fita ben precisa dins del nostre Art del Segle Dinovè; però cal reconèixer que, fos per la mort prematura del seu fill o per l'agitació que a tota la nostra terra va portar la Guerra de la Independència, la seva influència com a pedagog va ésser molt limitada, essent el seu deixeble més sobressortint Narcís Pascual, després mestre d'En Berga, casat amb la seva filla Maria, i l'obra del qual es reduïa a algunes pintures que conservaven a l'Església del Tura.

Mort Joan Carles Panyó, l'any 1840, és, com ja hem insinuat, dintre del segon dels esmentats periodes on es mou la figura de Josep Berga i Boix,

JOSEP BERGA

la vida del qual va lligada a les intenses lluites polítiques d'aquell segle, coronades per la guerra carlina del seu segon terç. Ha estat el mateix artista qui, en els seus articles «L'Art a Olot en el Segle XIX» (1), ens ha deixat una visió molt precisa del que varen ésser aquelles lluites, amb la particularitat que, pel que a la vida de l'Escola de Belles Arts es refereix, va ésser ell qui, amb l'ajut del meu pare (2), de bona memòria, va fer reviure aquesta Escola, tot i traient-la de la decadència a què l'havia portat el neoclacissisme esgotat i ple de prejudicis.

Es cert que, degut a les lluites aludides, li va caldre d'exiliar-se més d'una vegada i que, abans d'assolir la direcció de l'Escola, va haver de veure-la regida pel seu contrincant, Miquel Roger; però l'èxit assolit en l'Escola privada del Centre Artístic, va fer que, l'any 1877, li fos concedida la plaça sense cap mena de regateig.

Amb això, arribem a l'etapa final de la seva vida i a la qual puc referir-me amb major coneixement de causa, per anar intimament lligada amb els meus records d'infantesa.

Aquest periode, relativament tranquil, de la vida de l'Avi Berga no deixà, però, d'ésser pròdig en conflictes locals, generalment produïts per la incúria de l'Ajuntament o dels particulars, incapaços de conservar els monuments i restes antics, o pels atemptats contra el tipisme, llavors molt en voga, i, sobretot, per la talla de determinades arbredes. D'entre aquests conflictes, un dels que va exasperar-lo més va ésser la venda, a un antiquari, de l'orgue de l'Església del Carme, i això, tant pel valor que ell pogués tenir, com pel fet que va impedir-li d'enllestir un quadre que tenia començat a l'interior de l'esmentada església.

Aquest fet ens permet d'afirmar que aquest aspecte de la seva pintura, per les tres o quatre mostres que ens en han restat, és d'una vàlua indiscutible; després, exclusivament dedicat al paisatge, el seu art va anant-se fent cada vegada més superficial, tot i que dintre d'aquest gènere va deixar quadres d'innegable interès.

El coneixement i interès manifestats per les coses d'Art, féu que el seu deixeble Miquel Blay proposés i aconseguis el seu nomenament com a membre de l'Acadèmia de Nobles Arts de Madrid, i que fos un dels iniciadors i principals propulsors de l'actual Museu d'Olot.

La vehemència del seu temperament i la seva vèrbola inesgotable feien que el seu taller es veiés sempre molt concorregut, sobretot perquè les seves exageracions en feien un home extraordinàriament pintoresc, fins a l'extrem que la seva por de veure's sorprès per la pluja, el tenia tan preocupat, que li feia plegar els estris de pintar als més llunyans senyals d'oratge, la qual cosa era humoristicament comentada pels seus deixebles i per la quitxalla que l'acompanyàvem.

Va morir, a l'edat de 77 anys, el 8 d'octubre del 1914, i per a retre-li un homenatge, la «Sala Vayreda» va celebrar darrerament una interessant Exposició d'obres seves, que va veure's molt visitada.

Ramon de P. VAYREDA

(1) «Revista Olotina». (Juliol de l'any 1905).

(2) Referent a la vida de Joaquim Vayreda consulti's la monografia de Rafael Benet, editada per la Junta de Museus de Barcelona.

Carnet de les Arts

■ *Més copiós — vint pàgines—, més variat encara que el precedent, el número de febrer del diari dels "Peintres et Sculpteurs de la Maison de la Culture" (29, rue d'Anjou, Paris) és, decididament, un èxit. Al sumari: el text del telegrama de Picasso al Congrés dels Artistes americans, sobre la protecció de les obres d'art espanyoles; un excellent "Adieu a l'Exposition", de Jean Lurçat; un article de Jean Aujame sobre Goya; un quadern de reivindicacions dels artistes i artesans parats; un projecte de reforma de l'ensenyament artístic, etc., i, en fi, consells pràctics. (Els colors) molt útils. Les prometences del primer número, són generosament acomplertes.*

■ *Jean Cassou, el famós escriptor, amic de l'Espanya antifeixista, acaba d'ésser nomenat conservador adjunt del Museu del Luxemburg, de Paris. Ladoué, conservador adjunt d'aquest museu, esdevé conservador del Museu de Versalles.*

Tot Paris parla de l'elecció d'Edouard Vuillard a l'Acadèmia de Belles Arts. L'entrada de Bonnard, de Matisse, de Maillol, a l'Institut seria, de llur part, una mala acció; posaria llur talent i llur independència al servei d'un organisme moribund, ridicul i menyspreat; seria l'acceptació de l'estat d'esperit encara intacte, en el nom del quals tots els homes de geni, de Delacroix a Cézanne, de Rodin a Van Gogh, foren injuriats, isolats i reduïts a la misèria. No es transforma l'Institut: es combat o s'ignora.

L'elecció de Vuillard no és més que un esdeveniment ben parisenc. Un de més. I l'obra d'aquest pintor ja estava, fa anys, a punt per a ingressar a l'Acadèmia de les Belles Arts. Però que, a la fi, l'encisador Edouard Vuillard de la Revua Blanche consenti, en 1938, a portar l'espasa i a romandre seriós entre Maxence i Denys Puech, prova una absència de fàstic que era, fins ara, pròpia d'homes de menys qualitat.

Recordem que Vuillard, que en l'actualitat té 70 anys, tingué, del 1890 al 1914, una gran talent i que és el sol acadèmic que no sigui decorat. Solidari dels seus amics, Roussel, Bonnard i Valloton, havia, en efecte, refusat, el 1912, de sollicitar la Creu d'honor, poc abans de Ravel, Marquet i Albert André.

■ *El mes d'abril tindrà lloc, a Paris, el IV Saló de la Pista i el Llenç, patrocinat pel diari Ce Soir, i les obres del qual — pintures, escultures, dibuixos, gravats, cartells i maquetes — han d'inspirar-se del teatre, music-hall, circ, cinema, dansa o música.*

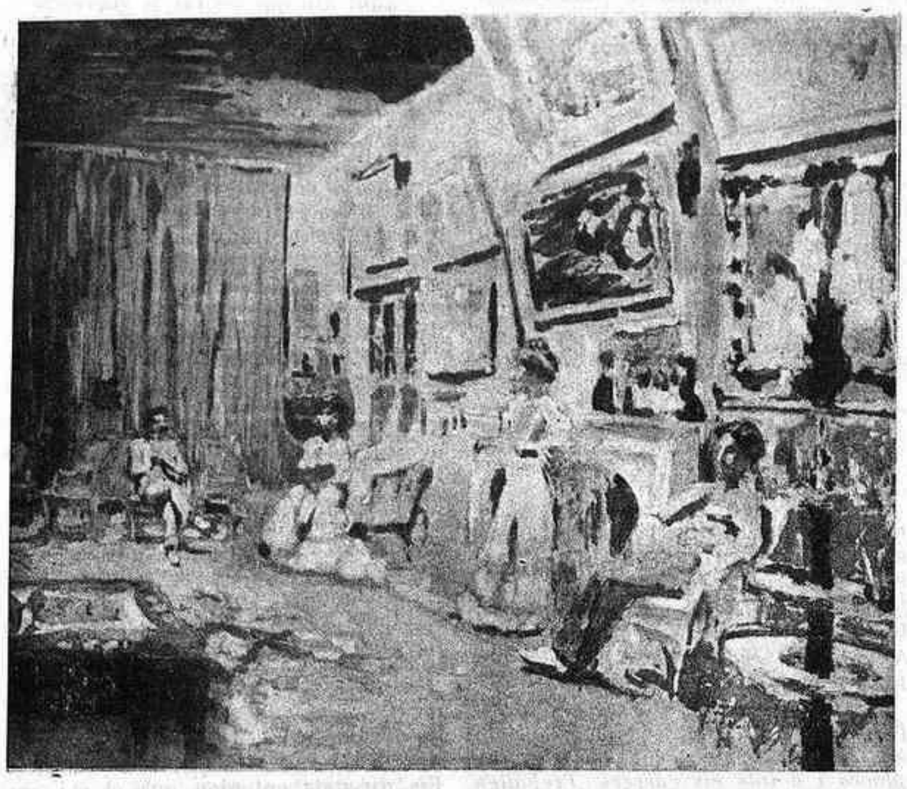

EDOUARD VUILLARD. INTERIOR

LLIBRES D'ART

Actualment, a casa nostra, la bibliografia artística, sempre palpitant d'interès per a l'aficionat, ha estat reduïda a la mínima expressió, per la guerra. En conseqüència, haurem de mirar a fora, on els llibres d'art s'editen amb l'abundància de consuetud, per tal d'informar de tant en tant els nostres lectors sobre les novetats estrangeres, preferentment sobre les que surtin a França, que és d'on rebem informacions amb més regularitat i d'on es poden fer venir llibres amb menys desavantatges, per ésser el país estranger més proper i un dels de canvi menys elevat.

MAURICE VLAMINCK: «LE VENTRE OUVERT» (Edition Corrêa).

Entre tantes «confessions» fabricades, afavorides, el llibre directe, sincer, de M. Vlaminck sorprèn agradablement. Aquestes memòries, honestament servides, valen més que artificials investigacions psicològiques.

Records dels anys durs, de la misèria, de la fam; records del violinista de cabaret; però, sobretot, records i meditacions amargues d'un ésser humà, sensible, generós davant els monstres: diner, maquinisme, guerra. Aquell que fou un dels grans *fauves*, dóna simplement el secret del seu art: «La vida... una ilusió sempre renaixent, però fugitiva... I és precisament aquesta aparença, sempre renovada, sempre inabastable, que m'escarrassava a copsar, a fixar damunt la tela amb verds, grocs, blaus, vermells. La pintura tenia un altre objecte que el de procurar-me el pa i la vianda: era la meva confident; m'ajudava a acceptar els dies dolents...»

MAURICE VLAMINCK. VORES DE L'EURE

Paisatges de suburbi; paisatges on les fàbriques i els ponts tenen una significació desesperada; paisatges feliços de Mantes, de Vertheuil; paisatges de la Tourillière, on el vent bufa els núvols «en un cel sense fi», constitueixen també records. «Volia pintar tot això, expressant el sentiment alhora serè i tràgic, fugitiu i etern, l'empremta del qual porten universalment aquestes coses».

LE CORBUSIER: «QUAND LES CATHEDRALES ETAIENT BLANCHES» (Plon).

Hi ha un Wells — un Wells de la realitat — en aquest home magnific. Subtítol del seu llibre: «Viatge al pais dels tímids». ¿Qui són aquests tímids? Els americans. Tímids — tot és relatiu! — perquè les audàcies de Le Corbusier van més enllà de llurs audàcies; perquè els gratacels follament empírics han semblat «massa petits» — sense paradoxa — al viatger que afirma: «La més gegantina empresa del món, els Estats Units, no té cap pla tècnic sa i cap certitud ètica».

Un món nou, quan les catedrals eren blanques... El nostre temps obre una nova Edat Mitjana; però les nostres catedrals no són encara bastides. I Le Corbusier no en té prou de somniar-les —aquestes arquitectures futures—: les pensa, poderosament altes, i els assegura «els materials fonamentals de l'urbanisme, portadors d'alegries essencials», que són: sol, espai i arbres. Defugint l'academisme, amb les seves rutines i coses mortes, disposat a reconstruir Nova York i Paris: un home que veu i preveu, un esperit autènticament creador. La qual cosa no existeix sense una ànima apassionada; enamorada de salut, de llum, d'alegria...

D'Amèrica, Le Corbusier ho ha mirat tot: les meravelles i les lletjors, els ponts, els *slums*, les aurores, les nits incandescents, les escoles, els museus, les carreteres, les estacions, els camps, els suburbis, Manhattan i Harlem, Xicago i Wàshington; el drama de les distàncies, l'espantós malgastar vital... I tot això, sabent estimar, sabent odiar, amb un odi i un amor igualment generosos i fecunds. Retrobareu, amb tota la seva fe combativa, l'estimulant poeta de la «ciutat radiant», tot al llarg d'aquestes pàgines tumultuoses, riques d'imatges i d'idees, satiriques i líriques alternativament, i totes perfumades de futur.

PAUL COLIN: «MANET» (Llibreria Floury).

Paul Colin, polemista belga, és un excellent historiador d'art, i la seva obra deu a la vehemència — que és el fons del seu temperament — un accent molt particular. Aquest critic té el mèrit, escàs avui dia, de no escriure més que sobre les èpoques d'art, que coneix perfectament, i que, de més a més, estima profundament. La seva història del «Romantisme en peinture», la seva «Peinture belge depuis 1830», diverses monografies (Bruegel, Jongkind, etc.) són obres de les quals es parla sovint.

MANET. LA CAMBRERA

El seu darrer llibre sobre Manet és de la mateixa vena. Hi trobem una fervorosa definició de l'enlluernadora tècnica i del prodigiós instint pictòric del mestre. I també un retrat molt acabat del burgès, i, fins i tot, del petit burgès, que fou «ce jacobin de la peinture», que somniava amb els èxits de Cabanel i de Bonnat, i comprenia tan malament Delacroix, Cézanne i Renoir. Fou, sobretot, un home de museu, i si, durant uns deu anys, esdevingué agent de sedició, fou per persuasió, sota la pressió d'influències sentimentals.

En resum, tot el contrari d'un heroi, remarca Paul Colin, que s'aconsola — com tothom segurament — pensant que l'«Olympia», «La serre», «Le Père Lathuile», entre altres obres mestres, basten per a fer la nostra felicitat.

¿Per què els mestres no serien simplement homes mitjans?

M. R.

(c) Ministerio de Cultura 2006

S O N I A

—Jo estic al costat dels qui perden — exclamà Sònia, extemporàniament.

Un tret ressonà en la nit. Cel i muntanyes es confonien en la fosca. Sònia es tivà amunt els pantalons d'home, que li venien balders. Pensà en el seu germà que havia mort els primers dies de defensa del poble. Havia mort en la petita muntanya que dominava els camps, al peu d'una metralladora. Aquella maleïda metralladora que ara l'enemic tenia girada contra el poble i que no els deixava viure. Cert que havien tingut dos dies de repòs. Però el silenci era fosc, ple de temences a un possible atac.

Sònia s'assegué damunt un pilot de palla que els companys li havien portat al matí perquè li servís de llit. Tenia son. Però el tret havia fet vibrar els nervis i els seus sentits s'havien aguditzat. Pensà en el pare que havia desaparegut. Presoner? L'haurien matat? Sònia, cella-junta, atragué fortament el mot "venjança". Pel pare, pel germà, pel tros de terra que defensava i que mai no havia sentit tan seu com ara. Ni tan digna, ella, d'ésser-ne filla. Estimava les muntanyes abruptes del seu país, i el seu cel i les seves nits clares.

—Jo estic al costat dels qui perden.

Cap altre tret no havia ressonat. Encara mancaven dues hores per al rellevament. Pere, el seu company més estimat i admirat, preguntà baixet —i pel to de la veu ella conegué que reia una mica per sota el nas:

—Per què no al costat dels qui guanyen?

—Calleu! — comminà el vell Exevarria amb la seva veu de nas i el seu aire malhumorat—. Trobo que podríeu cridar les bales.

Sònia respongué amb energia, convençuda, sense fer cas del vell:

—Els qui perden sempre són el bons. I jo només puc estimar aquests—. I encara afegí—: El meu pare era bo! I el meu germà!!!

Al seu petit front pur es marcaren arrugues.

Callaren. El llum d'oli oscillava i feia ombres estranyes a les altes naus de l'església, únic edifici important del poble. Les altes finestres eren cobertes amb llençols i parracs de roba. Ni una espurna de claror no traspuava al carrer desert, on, de tant en tant, ressonaven els passos dels companys que patrullaven.

Enllà del poble, junt a les darreres cases, hi havia les trinxeres protegides per sacs terrers.

Sònia s'ajegué damunt la palla. Un bri li punxà el braç junt on duia el braçalet de bales, orgull de la seva vanitat. També era seu un cinturó amb municions i un fusell que havia après a disparar cloent un ull i recalcant-lo bé a l'espatlla, escarmentada del cop de culata que l'havia feta caure d'esquena quan encara no n'havia disparat cap.

Els companys li havien dit que no; però ella estava convençuda que sí: que amb aquell fusell havia matat un moro. A la nit no podia dormir pensant en la proesa.

—Si el meu pare ho sabia... Ell sempre deia: "Es hora de lluitar".

A l'escassa llum, Sònia mirà Pere que dormia. Era valent i per això ella l'estimava tant. Ell li havia parlat de Joana d'Arc, aquella noia que havia dit: "Aniré fins a París caminant, encara que se'm gastin els peus fins els genolls". Ella també seria una heroïna. Tan important o més que aquella alemanya que es deia Rosa i a la qual els seus enemics havien assassinat com

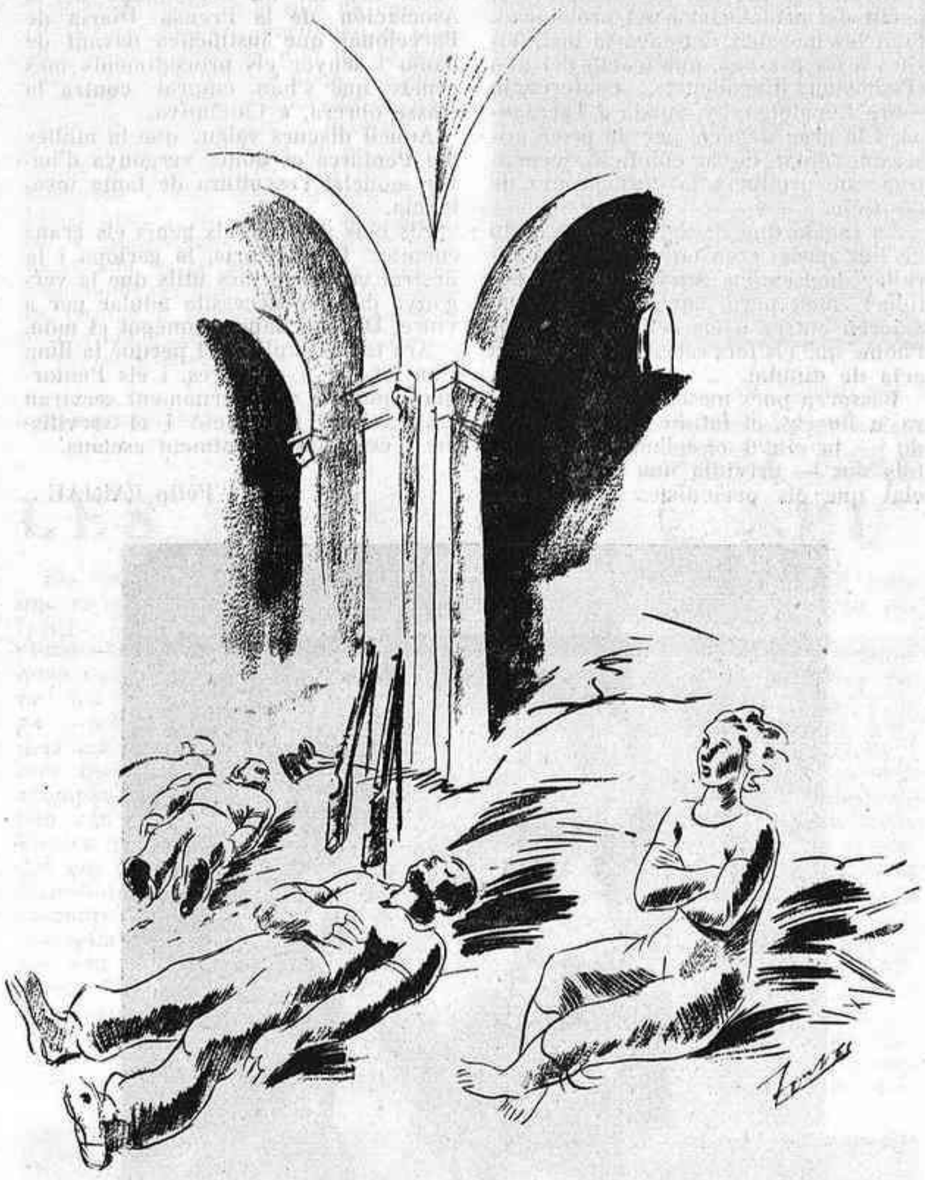

(Dibuix de Tona)

un gos pels carrers. Pere li havia explicat que era molt bona. "Quina gran dona!", exclamava, i els seus ulls negres brillaven en pronunciar-ne el nom.

Sònia, ajeguda sobre la palla que cruix, pensa que enllà dels anys, un noi com ara Pere, dirà: "L'únic home que va tenir la guerra civil espanyola era una noia, filla d'un home que la vida havia obligat a fer de minaire al nord, i es deia Sònia".

El seu pensament, cada cop més lliure, fuig d'on és. Travessa els carrers silenciosos sota les estrelles, passa les trinxeres, s'acara amb l'enemic i tracta de convèncer-lo. Explica la seva veritat. L'enemic té molts caps, molts peus, moltes armes. Però el pensament d'ella val més que tot: ha anat sense armes, sol, a la nit i amb una veu per a convèncer.

Sònia, mig abaltida, apropa a la galta la seva mà i estreny contra ella el seu braçalet de bales. Es colga més dins la palla. Té fred. Els pensaments fugen. Sent una veu que crida: "Rellevament!" Hi ha un gran trepig de botes ferrades. Els passos es perden dins l'aire gelat de la nit.

Voldria que els passos que sent fossin d'ella i de Pere i que ressonessin pels carrers d'un país sense nom. Ell li diria, amb les mans a les butxaques i clavant cops de peu a una pedra. Sempre la mateixa.

—Sí, m'agrades. Però no és prou. Jo estimo la gent intel·ligent i tú ets una noieta que sap poc de la vida.

A ella, això, li faria molt mal. No contestaria. Però pensaria, i amb ràbia: "Un dia plorarás amargament, d'aquest menyspreu".

Ella necessita que Pere l'admiri. Esbatana els ulls en la fosca i topa amb els del noi que no dorm. S'aixeca resolta. Es dirigeix vers la porta. Farà una cosa en la qual no havia pensat fins ara. Ella havia dit: "Estimo els qui perden".

Ella havia respost mofeta: "Per què no els qui guanyen?"

Ella li demostrarà si sap guanyar o no. Ella anirà, sola, a desfer la metralladora al peu de la qual va morir el germà. Ella, sola...

I no pot acabar el pensament. Un terrabastall terrible fereix la nit, com si, de cop, s'ensorrés la terra. Sònia trontolla. La sotragada la rebat contra terra. Respira pols i pólvora. Sent crits. Una nova detonació fa blanc contra l'edifici.

"Es la mort", té esma de pensar.

Un remolí de vent sembla que la xucli. Esporuguida, obre els ulls, i per l'esvoranc acabat d'obrir a la paret, veu el cel fosc i amb estrelles.

"El llum!"

Una veu crida des del carrer: "Apagueu aquest llum!"

Sònia, com pot, s'aixeca. Obeeix el comandament. Abans ha tingut temps de veure un munt de runes sobre el pilot de palla. I més enllà: on hi havia tants de companys dormint. Xisclaria d'horror. Resta clavada a la paret, la boca amarga, els llavis ressecs, el cor que bat furiosament. ¿Caldrà esperar que es faci de dia per a salvar els ferits?

* * *

La matinada ha dut clarors mortes. El vent s'ha endut l'olor de pólvora (tota la nit hi ha hagut combat), i ha arrossegat perfum de terra.

Sònia, contra la paret, no sap què és el temps, ni perquè ha fugit la nit, ni perquè el vent omple de suavitats els camps.

Prova de caminar i no pot. I no està pas ferida. Veu que han entrat homes, que han començat d'apartar maons i pedres. Són pocs homes per a tanta feina. Necessiten qui els ajudi. Fent un esforç titànic, aconseguix separar-se de la paret. Una veu, que ara no podria endevinar de qui és, crida el seu nom.

—Sònia!

Uns braços la sostenen.

—Sònia! Pensàvem que...

Bruscament es desfà dels braços. Bruscament.

I, com els homes, comença d'apartar pedres.

—Sònia, vés-te'n!

—No és feina teva.

"—Sí, que ho és—pensa—: Feina de tots. I no ara. Sinó de seguida. Quan encara algú es podia salvar —aquest algú, tan imprecís, per a la seva ànima és Pere—. Què, si l'enemic hagués vist el llum i a canonades hagués desfet l'edifici pedra per pedra... bocí per bocí? Sota aquestes runes hi ha companys estimats... hi és ell... Al costat dels qui guanyen? No! Al costat dels qui moren, dels qui saben sofrir, dels qui saben lluitar. Per tots els qui han caigut."

Aquests pensaments li encomanen ardor, li donen coratge. Les pedres no pesen. N'hi ha d'enormes. Ja no pensa res, ni sent res, no s'adona de res, fins que li raja la sang de les mans i cau extenuada.

M. RODOREDA

RETORN

(FRAGMENT)

Seguia el caminar dels humans. Cercava una ànima, un repòs, una llum per al seu camí. Encara que ho volia, no podia anar sol. Era part d'un moviment, d'una immensitat. Caminava, com sempre, abstret, tancat a dintre seu, les mans a les butxaques, sense diners, el cap cot, sense pensaments. No mirava.

Un bramul humà, múltiple, li oprimí el respir. Era una multitud que corria enfollida amb banderes al vent, voltades de cants, crits, punys i renecs. Era una massa compacta, ferotge, que no tenia obstacles. Espantava. L'odi de la revenja corria pels carrers perseguint els homes. Ell amb els crits era feliç: el riure li sortia als llavis. Li plavia sentir una protesta.

Uns fusells apuntaren amb violència. Se sentí un esgarip i es veié una dispersió. Els punys miraren a terra amb ràbia. Ell cridà els qui fugien i es veié rodejat dels més valents i dels més covards. Es féu el gest que produeix mort i ell saltà darrera d'un company. Sonaren el trets i la sang cremà la pell. Els homes caigueren a terra estirats com una càrrega. Unes convulsions, i restaren sense ànima, amb una taca als llavis, com una rosa roja, pansida. Encara eren carn, però sense sang, sense vida. Ara el professor comprenia que només som imatges, partícules destroçades, sofrents d'una força. I es cregué culpable d'aquelles morts i de tots els crims. L'espantava la seva covardia. I al lluny, encara, se sentien els crits de la multitud que només demanava treball, justícia, pa... i era perseguida dispersada, metrallada. Demanaven vida i els donaven mort.

Aquell dia sentí més profundament el seu deure, s'analitzà fins els més lleus sentiments, espià totes les ansietats del seu interior. Es donà vergonya d'ell mateix, es comprengué ridícul amb els seus neguits i es desitjà sofriments, càstigs; però no pas com les altres vegades, que cercava el dolor físic per oblidar el neguit intern.

Vinguda la nit, no pogué romandre a la seva habitació. Tot li feia nosa, el record de tot, d'ell mateix.

Sortí al carrer. No tenia camí. Intentà entrar a un cinema per a distreure's i no tingué diners. Uns homes ben vestits es rigueren del seu gest. Ell pensà: es creuen homes superiors perquè porten corbata... Devoraria milions i no tinc per a prendre cafè. Hem de treballar per només poder menjar? Viure, viure... i res més? Quin fàstic.

Continuà divagant, esperant que el temps passés. Així, també, passava ell. El distragué un espetec de focs artificials. Era dia de festa. Li plagué l'espetec i el riure de la multitud. Els coets li semblaven els trets cruents. L'entristí el record i no comprengué com la gent ja havia oblidat. Els seus pensaments li feien fugir els sorolls; però aquests continuaren fora d'ell.

Era una nit sublim; semblava més profunda que les altres nits. Una mica de fred feia tremolar els arbres i els homes. I ell somrigué piadós a l'oblit. Tots sofreixen, tots porten per oblidar.

No contemplava l'espectacle: mirava només la gent que reia. El commogué un fregadís de dona de carícies que li parlava, per un preu mòdic, de cercar la foscor d'aquelles avingudes que no rebien la resplendor dels focs.

—No tinc diners, i primer... es menja.

—Pobre. Tú, també?

—Per què em compadeixes? Ningú no mereix compassió. I si volgués diners, creus que no en tindria?

—Sí que mereixem compassió! Algunes vegades no la necessites? Sort que hi ha quelcom que vigila i comprèn. Vina, vull parlar. No ho he fet mai. Vols escoltar-me? Fa tants anys que callo.

Seien resguardats de tot. Alguna gota de llum els queia de tard en tard als seus peus. Era un homenatge als torturats.

—Tinc un fill. Fou com sempre. L'estimava. El pare no en tingué la culpa: jo li demanava. Es igual que ell. Tu ets delicat; m'escoltes. Ajuda'm. El meu petit no vull que sàpiga de mi... Seria una vergonya per a la seva vida! Prou que s'haurà de penedir de les seves faltes; que no plori les dels seus pares.

Ell prometé ajut. I una guspira de llum illuminà un bes cast, agraït, d'aquell rostre maquillat, als llavis d'ell. Era una mare qui besava. Ell restà quiet, resguardat per la carícia pura, santa. Un somriure dolç, feliç, li obrí els llavis. I un coet passà brunzent, foradà amb estridència el cel quiet i engendrà estrelles de colors, que tot seguit moriren.

Recordà que quan era infant rebentava de tan bufar les volves de sabó i li esquitxaven la cara. Era tota una vida. Retornà a la seva habitació encara amb els llavis immòbils, entreoberts, per por de perdre el bes dolç d'una mare.

Passats uns dies, escrigué: "He fet molt de treball inútil. Es que era un egoista. Només en la cura de sofriment, hom pot trobar un repòs. Hi ha una humanitat que demana ajut i dóna, per recompensa, combats interns, somnis, esperances. En aquest córrer de la humanitat hom hi troba ànimes que fan també una cadena i un murmuri com un vaivé d'ones. Es la mar immensa que pressentia. Es l'amor fecund, la forma impalpable, invisible, però eterna".

Manuel CRUELLS

ANIVERSARI DEL POETA RUS N. NEKRASSOV

El poble soviètic ha commemorat aquests dies el seixantè aniversari de la mort del poeta georgià Nekrassov. Vetllades literàries, sessions acadèmiques, concerts, exposicions, inauguració de biblioteques, han estat celebrats arreu de la U. R. S. S. En els clubs i en els teatres han estat declamats els seus poemes i els seus cants, impregnats d'un amor ardent pel poble asservit.

Nekrassov visqué en ple segle XIXè, quan Rússia era un país purament agrari i endarrerit. La noblesa dominava: els pagesos eren els esclaus dels aristòcrates, única classe que podia posseir terres. Aquest règim social era coronat per l'autocràcia bàrbara dels tsars. I el poble rus es veia obligat a suportar aquest doble jou. Els grups socials que volgueren revoltar-se, es començaren a formar per intel·lectuals, sortits en llur major part de la petita burgesia. En el terreny literari, els primers caps del moviment democràtic foren el crític Belinski i el conegut emigrat rus Alexandre Herzen. Nekrassov, directament influït per l'ascendent que Belinski exercia damunt els seus contemporanis, s'adherí al moviment i esdevingué el seu poeta més eminent. La seva força poètica creixia cada dia i, amb ella, la glòria. La seva obra poètica és plena, tota ella, d'odi pels opressors, d'amor fraternal pels oprimits, i penetrada de motius socials .«Els poemes de Nekrassov cremen» — deia Turguénev. Els temes principals de la seva poesia són la pintura de la vida angoixosa dels pagesos russos, de les classes indigents de les grans ciutats i del proletariat rus naixent. Nekrassov ha estat el primer dels poetes russos que parlà de les fàbriques — aleshores el capitalisme industrial feia la seva primera aparició a aquell país—, de la formació d'una classe obrera, de l'atur i de l'explotació dels infants. Estimava el poble rus amb un amor profund i sincer. Tots els seus pensaments pertanyien al poble, al qual ha consagrat la seva obra poètica. I és per això que, avui encara, les nacions soviètiques estimen i veneren el seu poeta.

Les seves obres millors són: *Els traginers, El camí de ferro, Les dones*

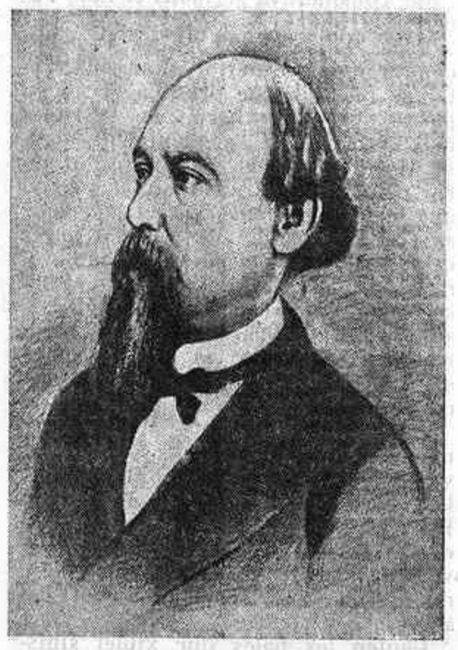

N. NEKRASSOV

desembristes, Els Contemporanis i, sobretot, el seu poema *Qui és feliç a Rússia*, que ha esdevingut famós.

Nekrassov ha estat objecte d'estudis aprofundits per part dels historiadors de la literatura soviètica. Es fan tiratges enormes de les seves obres, i actualment s'està preparant, a la U. R. S. S., una edició acadèmica de les obres completes d'aquest cantor del sofriment d'un poble esclavitzat, d'aquest gran poeta de la democràcia revolucionària.

M. A.

UN POEMA DE NEKRASSOV

La febre del treball agita els camps...
O destí! Trista sort la teva, dona russa!
Pot haver-n'hi alguna de pitjor?

Ai las! Sense murmurar, jove encara, et marceixes,
d'un poble de màrtirs que tot ho suporta,
o mare dolorosa!

La calor és tòrrida: gran planúria sense ombres,
prats i camps de blat, i, en el cel immens,
un sol sense pietat.

Treballa, la dona, sufocada, panteixant.
Dels insectes ardents la nuvolada, voraç,
rondina, ataca, fereix.

Quan aixecava la feixuga arada,
l'acer ha tallat el seu peu nu i crispat,
i la sang ha brollat.

De qui són aquests crits estridents, a la fita del camp?
La dona corre, esquerpa, la cabellera al vent:
és el seu fill que plora!

Però ¿per què al seu davant, esbalaïda, et detures?
Canta-li la teva cançó de la gran paciència;
canta, o mare pacient!

Té els ulls humitejats, i no es podria dir
si és de suor o de llàgrimes.
En aquest canti, mal tapat per un drap fastigós,
les llàgrimes cauran.

Avidament, per fi, els llavis acosta,
febrosos, al seu broc...
Pobra dona, ¿com pot plaure't, aquesta sidra amarga,
amb llàgrimes barrejada?

(c) Ministerio de Cultura 2006

ELS LLIBRES I LA GUERRA

«SEIS MESES EN LAS PRISIONES DE FRANCO», per Jean Pelletier. — «Ediciones Españolas». Madrid-València, 1937.

Jean Pelletier, francès catòlic, absolutament neutral, oficial aviador durant la Guerra Europea i actualment negociant de joguines, es disposava a traslladar-se a Bilbao per l'octubre del 1936, amb el vaixell correu basc «Galerna», per tal de vendre per als infans bilbaïns uns avions de joguina inventats per ell; Pelletier obrava impulsat per una crida feta pel bisbe de Baiona. El dia 15 d'octubre, prop de Sant Sebastià, sis xalupes rebels armades capturaren el «Galerna», després de canonejar-lo com si es tractés d'una nau de guerra que hagués afrontat un atac. Els rebels donaren paraula als tripulants i passatgers del «Galerna» que se'ls respectaria la vida; i així foren conduïts, presoners, a Pasajes.

Immediatament començà la tortura de Jean Pelletier i dels seus companys de viatge. Totes les persones que foren apressades amb el «Galerna», foren afusellades; només Jean Pelletier, per haver-se'l confós amb l'aviador Pelletier d'Oisy, i per tal de presentar-lo com un presoner de qualitat, espia, i obtenir-ne un bon rescat, va sobreviure la tragèdia. Es passà sis mesos a les presons de Franco, quatre dels quals els va viure incomunicat; després, gràcies a la generositat del Govern basc, va ésser alliberat a canvi d'un aviador alemany al servei dels rebels, que havia realitzat diversos bombardeigs contra poblacions civils lleials.

Jean Pelletier sofrí martiris inaudits i fou testimoni de la més enorme criminalitat i del més salvatge procedir. Les tortures esgarrifoses, al·lucinants, descrites per Hans Beimler després del seu captiveri al camp de concentració nazi de Dachau, són pareles a les que els facciosos espanyols apliquen als seus presoners abans de conduir-los a la mort. Pelletier — ho declara ell mateix — volia guardar silenci; «la premsa francesa calla massa horrors i la meva indiferència es convertiria en complicitat si jo no escrivís el que he sofert, el que he vist, el que he sentit, el que han hagut de suportar els meus companys de captiveri». I al diari *Ce Soir* publicà el reportatge de la seva estada a les presons basques dels franquistes. Es aquest reportatge, ple d'emoció i sinceritat, esgarrifós, en el qual la barbàrie feixista es destaca integrament, que «Ediciones Españolas» ha publicat, traduït al castellà en un volum de cent vint pàgines.

Entre les narracions viscudes del procedir dels facciosos, l'obra de Jean Pelletier constitueix una de les acusacions més greus; la imparcialitat política de l'autor li augmenta el valor. En *Seis meses en las prisiones de Franco* — «crònica de fets viscuts», com ho qualifica Pelletier — desfila tot l'horror de l'infern feixista espanyol: les tortures donades als presoners, als quals es deixa sense menjar i sense abrigalls i s'apallissa bàrbarament; les arbitrarietats dels tribunals, que condemnen segons les instruccions que tenen per endavant; els afusellaments de persones als quals s'ha promès respectar la vida o que no han estat mai jutjades ni tan sols interrogades, com vuit-cents presoners d'Ondarreta — on estigué Jean Pelletier—; l'odi a França i la manca de consideració a tot aquell que no sigui feixista, etc. Actes com el d'introduir en una cella de presó un nombre extraordinari de presoners, empenyent-los fins a fer-los-hi cabre, pel sol plaer de veure'n caure asfixiats uns quants, destaquen constantment en la narració.

El llibre de Jean Pelletier és un document valuosissim en el qual es condensa tota la barbàrie dels facciosos, d'aquests traïdors que actuen en nom de la religió catòlica, però que al País Basc — com es veu en *Seis meses en las prisiones de Franco* — persegueixen de la pitjor manera els catòlics bascos... L'horror i la sinceritat són les notes característiques del llibre; les paraules d'un home neutral que, davant la trista realitat, ha vist bé qui eren els feixistes, acreix el valor del document.

J. R.

Degut a les tasques que li són encomanades pel Front Antifeixista i per tal d'atendre-les degudament, el nostre company A. Fuster i Valldeperes, amb el sentiment dels redactors ha hagut de deixar la Direcció de MERIDIA.

LA LLUM S'HA FET PER A NOSALTRES

Felip Barjau

Hom es dirà si la veritat és una i única. No se sap encara ben bé si serà tota la veritat la que ens pertany. El que si podem dir és que fora de nosaltres, no existeix veritat possible. Algunes vegades havíem pensat a dubtar, seguint l'exemple socràtic. A mesura que el temps s'ha cenyit damunt del nostre ésser, s'ha encarregat de dir-nos, a poc a poc i en veu baixa, que teníem dret a ésser exigents amb els eterns suspicaços, amics o adversaris de l'Ideal, suprem goig de la nostra ànima i única justificació de la nostra existència. Per Ell sofrirem físicament i per Ell restem aferrats a la lluita de sempre.

L'Ideal té un camí. Camí ple de brossam, de barrancs i de torrentades, a salvar, amb exposició de la nostra existència. A aquest camí hi hem trobat gent de diferents latituds i races. Ni els negres ni els grocs ens han produït mai escarafalls a la nostra mirada. A través del color exòtic hi hem descobert una ànima brunyida amb fruïció espiritual, que ha fet penetrable la nostra consciència d'obrers, de catalans i d'homes. El signe mínim fou, algunes vegades, l'únic idioma possible i forçat a emprar, per a fer-nos comprendre mútuament. I el que no ens dèiem amb els llavis, ens ho dèiem amb els ulls. En el fons blanc que corona les nines dels nostres fars, hem vist reflectir l'ànima oberta del sentiment pur i fraternal. A altres, fills del mateix país i gairebé de la mateixa raça, hi hem trobat fent camí, l'home que no podia ésser a la companyia. Entre aquests, nomenem-ne un: Eugeni d'Ors, el Pentarca.

El coneguérem gairebé perseguit per aquell Puig i Cadafalc, lligaire impertèrrit que no podia capir certes desviacions morals de l'autor del *Glossari*. Havia escollit llibres desproporcionats a la intel·ligència agrària dels burgesos catalans. Deien també que unes roses perfumades eren motiu de tanta discòrdia.

. . . . . .

D'això farà aviat vint anys.

Teníem un amic que fou víctima de l'amor nocturn, que ens presentà el Pentarca. Com a bon filòsof, veia els possible per ésser-nos interessant. No sabia presentar altres mèrits que llur fantasia filosofada, i tenia davant seu tot un militant obrer, que sabia de les lluites, de les presons i de la vida.

. . . . . .

Era en una sala de l'Ateneu Barcelonès. Del llom d'un llibre petit, i per damunt d'ell, en naixien dos estels lluminosos i inoblidables. Com si fossin núvols de tempesta heroica, els cobrien pels costats uns manyocs de cabells negres, generosament. Si aixecava el cap, vèiem tot seguit néixer una barba apostolària d'un nou geni. I descobríeu un home enter, moral i gairebé únic. Aquest home es deia Francesc Lairet.

A prop d'ell, el Pentarca. Portava pressa. Sentia a dir que un tal Lairet i un tal Noi del Sucre volien fer un partit del proletariat i pel proletariat. Com les mosques, buscava la mel. Visites a les presons, publicació del nou «Prometeu Encadenat», conferència sobre Lunatcharsky, anada a Tarragona, i la gran *débâcle* per un ésser miserable dotat de la condició serpentina que produeix la desfiguració de l'espècie.

La sabata fina de xarol i el xiu-xiu de llur parla eren eines per a emmirallar qualsevulla estudiant fill de botiguer, mai, però, aquells obrers que veieren entrar a les celles locutorials l'home que els feia saber que volia una acta de diputat.

Passaren pocs mesos. El mateix d'ara a Burgos, el fatídic Martínez Anido — la ciutat castellana els abriga tots dos — presidia una sessió especial que els periodistes barcelonins no han refet moralment, amb motiu de la inauguració de la «Biblioteca del Pueblo».

Gairebé tothom que tenia cara i ulls era a la presó o al cementiri. La Mola guardava molts braus companys. Entre aquests, el que sotasigna. En Lairet, a l'eternitat. El Pentarca, però, féu el discurs més vergonyant que mai no ha fet cap home intel·ligent al servei de la força i de l'autocràcia. Aquell dia fou fatal per a la classe treballadora. Era tot un «Presidente de la Asociación de la Prensa Diaria de Barcelona» que justificava davant de l'amo i senyor els procediments més cruels que s'han emprat contra la classe obrera, a Catalunya.

Aquell discurs valgué que la muller del Pentarca es donés vergonya d'haver modelat l'escultura de tanta insolència.

Els ocis són per als genis els grans enemics. I si la forja, la garlopa i la destral no fossin més útils que la vergonya del que necessita adular per a viure, Déu no hauria conegut el món.

Ara tenim explicat el perquè la llum s'ha fet per a nosaltres, i els Pentarques, per als qui eternament serviran amb gelosia la traïció i el servilisme d'ésser intel·ligentment esclaus.

Felip BARJAU

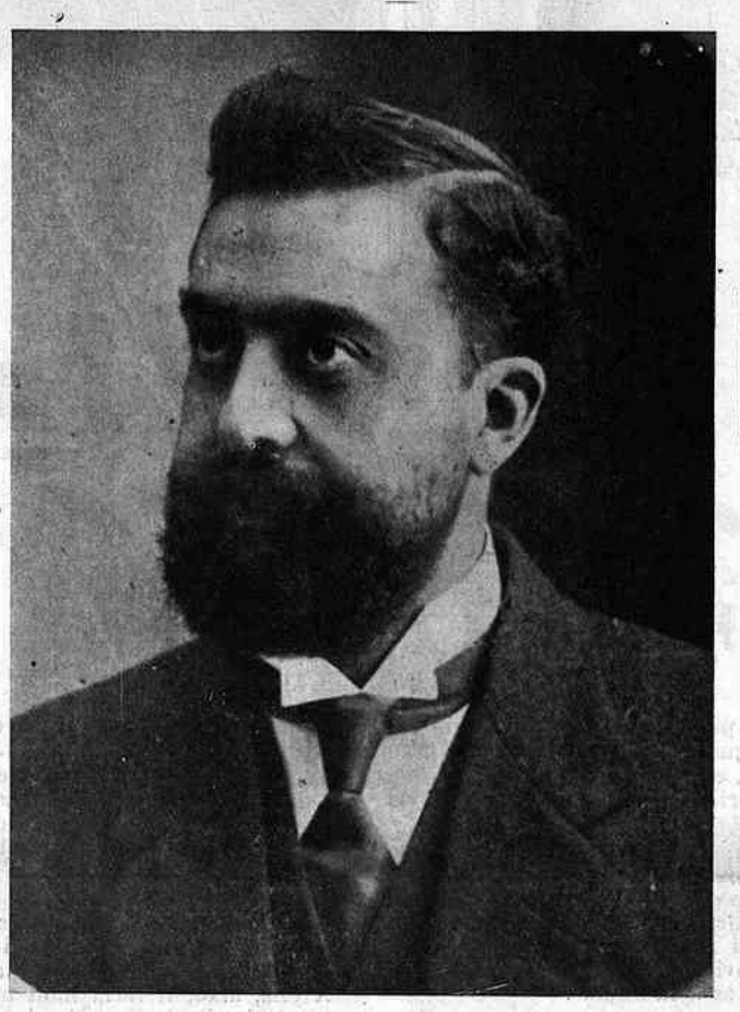

FRANCESC LAIRET (1880 - 1920)

ELS LLIBRES I LA GUERRA

CRONICA DEL PUEBLO EN ARMAS, per Ramon J. Sénder. — "Ediciones Españolas"; Madrid-València, 1937.

Ramon J. Sénder ha escrit, amb el títol *Crónica del Pueblo en armas*, un àgil i complet compendi d'història d'Espanya per als infants. Amb una prosa atractiva i fàcil, en la qual es veu en tot moment la traça d'escriptor del seu autor, Sénder fa desfilar d'una manera veloç, però ordenada i clara, els principals moments històrics de les terres hispàniques des de les èpoques prehistòriques fins a la lluita gegantina i exemplar que actualment sostenim contra la traïció, la invasió estrangera i el feixisme, en defensa de la nostra llibertat. L'encert és una característica de l'opuscle, ben editat i ple de simpatia.

Ramon J. Sénder no fa una història objectiva i freda, basada en un enfilall d'episodis. Sénder penetra l'entranya de les causes dels esdeveniments i del procés evolutiu dels pobles hispànics. La qüestió social ha motivat, des de les èpoques més remotes, les transformacions, les invasions i els aixecaments per a foragitar pobles assentats en terres d'Espanya, les lluites internes, els canvis de règim, els xocs polítics; en fi, tots els episodis dignes de menció que la història registra. El poble hispànic, dotat en tot moment d'un gran sentit de responsabilitat i decidit a no deixar-se esclavitzar, ha estat constantment en pugna amb els poders opressors — reialesa, noblesa, clerecia, terratinents, capitalisme—, aixecant-se en armes cada vegada que se sentia el dogal al coll; i sempre, cada cop, el poble triomfava, o bé posava el germen per a una insurrecció triomfal propera. L'actual guerra és el resultat de tot un procés, i prova, a bastament, la potencialitat del poble espanyol, i que tot el país és ell. L'entusiasme que Sénder posa en la seva narració, altrament, és un preciós testimoni d'optimisme.

Ramon J. Sénder ha ofert amb el seu llibret un preciós document d'investigació històrica i ha enriquit les lletres espanyoles amb la investigació històrica des del punt de vista estrictament sociològic, fonamentat en el materialisme. Llibret per a infants, resulta de primera necessitat per als adults preocupats dels esdeveniments humans.

R.

Carnet de les Lletres

■ *Ha sortit el núm. 83 de la* Revista de Catalunya, *segon de la darrera etapa d'aquesta publicació, actualment a cura de la «Institució de les Lletres Catalanes». Figuren en el sumari, importants articles, entre els quals ens plau d'assenyalar: unes pàgines de J. Pous i Pagès,* Per què ens batem els catalans, *que expliquen les raons ètiques de l'actitud catalana davant l'actual guerra contra el feixisme; un assaig de Pere Coromines,* La tràgica fi de Miguel de Unamuno; *Ferran Soldevila estudia el concepte d'Espanya a través de la Crònica de Ramon Muntaner; Rafael Tasis i Marca, publica un article sobre Aldous Huxley, i Lluís Montanyà, un estudi sobre l'obra del novel·lista francès Pierre Mac-Orlan; Fermí Vergés, comenta el viatge d'Ivon Delbos a l'Europa Central; Antoni Rovira i Virgili, el problema de les minories alemanyes a Polònia, i Joan Sacs, els antecedents de la guerra de Xina. Completen el sumari uns versos de Rosselló Porcel, i articles de Rafael Closes, Andreu A. Artis — la crònica mensual del qual* L'accent de Barcelona *és, a cada número, més sensible o incisiva, segons els temes ciutadans que li serveixen de base als seus àgils comentaris—, Maurici Serrahima, Josep Maria Capdevila, Domènec Guansé, C. A. Jordana, Marià Manent i Joan de Garganta.*

L A M O S C A

Una paret de sacs terrers densa i bruta. Ha plogut infinitat de vegades damunt el parapet i la humitat regalima un suc negrós que ha cristal·litzat a tot el seu llarg. A la paret, un forat de deu centímetres escassos d'ample per vint d'alt. I pel forat apunta, constantment, la boca d'un fusell.

El forat està orientat de tal manera que el sol entra per ell durant una bona estona i dibuixa un rectangle de llum viva a la paret d'enfront. Sembla l'objectiu d'una màquina fotogràfica. Engrandit per la distància del focus, forma un petit planell lluminós, per on passegen les mosques. En ve una, dóna una volta i es para a rebre el bany de sol. Recorre el perímetre, es neteja el cap amb les potes davanteres, s'allisa les ales, fa quatre salts, aixeca el vol i torna.

Pere és un *patós* i un soldat de la República. L'arrossegà l'onada d'entusiasme del 18 de juliol. En el seu cervell no hi ha complexitats polítiques. No hi entén. Sent la causa, sentí aquell dia el glatir de la multitud i anà a la Casa del Poble. Des d'aleshores està a primera línia. No vol saber res de res. La seva idea, la seva única idea, és matar feixistes; més encara, d'ençà que sabé que la seva caseta del Pont de la Princesa era un munt de runes. El seu gramòfon, i els seus discs de l'Angelillo i el Pena; la màquina de cosir de la seva companya: ambdues coses les havia pagat a terminis. Pagament, setmana darrera setmana. Arribà una vaga — ell era jornaler — i, per tal de no perdre les dues compres, hagué de recórrer al propietari de la veina casa de préstecs, que el coneixia de feia anys, i que el garanti, per tal que esperessin.

La seva companya, en un poblet de València; ell, a les trinxeres. Ell, sense gramòfon — amb el que li plaïa el flamenc!—, i ella, sense màquina.

Una idea fixa, matar feixistes.

La resta ho estimava tot. Ho estimava sanament, com aquell Sant Francesc d'Asís — que ell no coneixia—, i que considerava germans el llop, l'ocell i la pedra.

Pere contemplava, moltes vegades, com la mosca solitària voltava pel rectangle de llum que produïa el sol en passar per l'espitllera. No l'espantà mai. Només, com entreteniment, alguna vegada passà el dit untat amb sucre pel tros de paret il·luminat, per tal que la mosca pogués xuclar la dolçor amb la trompa. En les llargues hores de tedi ferotge dels dies de calma al front, la mosca era, per a ell, un consol i una diversió. Si hagués estat possible de comunicar-li les seves idees rudimentàries, l'hauria agafada curosament entre els seus dits per tal d'acaronar-la.

Recordava que, un dia, va caure una mosca al seu plat de sopa. No es va menjar la sopa. Es posà de mala llet. Però aquella mosca era diferent. La considerava incapaç de posar-se dintre del plat de sopa que li portaven diàriament: era una mosca alegre que estimava el sol i la dolçor del sucre.

Canten les bales llur xiulet sinistre, per l'aire. Es el cant de totes les hores del dia i de la nit, que arriba a ésser tan habitual que ningú no en fa cas. Les explosives esclaten i fan un bagol; perquè no sonen a explosió, sinó a trencament, a crit. Sembla que el primer membre trencat és el de la bala, no el tocat per ella.

He trobat a Pere, indiferent i mut, darrera el parapet, amb un rictus salvatge al rostre, les mandíbules apretades, la mirada sorruda.

—¿Què et passa?

No vol contestar; però apressat per mi, diu:

—Si t'ho explico te'n riuràs. I d'això no deixo que se'n rigui ningú. Ni el meu pare! — afirma, enèrgic.

—Però, ¿què et passa, home?

Un silenci, al final del qual aixeca el cap, i diu:

—Mira, tu pots riure-te'n; però per a mi és seriós. Aquests cabrons han mort la mosca.

—La mosca? — interrogo, estupefacte.

Aleshores, a trossos, mig velada la veu, m'explica aquesta història del quadret de sol, del sucre i de la mosca, tan petita i tan humana que un dia d'abril rebé una bala certera que l'esclafà contra el mur. M'ensenya la bala esberlada contra la paret, la qual té una taca, gairebé imperceptible, a la punta.

—Veus això? — pregunta—. Es el que resta de la mosca.

Agafa el fusell i dispara contra la trinxera d'enfront. ¿Contra qui? Si la seva voluntat pogués dirigir la bala, contra el que assassinà la mosca!

—Donaria la mà dreta per saber-ho.

Creua els dits de les mans i rabiosament els besa.

—¡Per aquestes!

Arturo BAREA

(Trad. M. V.)

(Madrid.)

Del llibre «Valor y Miedo» que apareixerà pròximament en les edicions P. A. C.

AL MARROC

— ¡Útil per al servei militar!

(c) Ministerio de Cultura 2006

I AL TEATRE CATALA DE LA COMEDIA, QUE?

Al senyor Conseller de Cultura

Què representen al Teatre Català de la Comèdia? Ara, perquè no sigui dit, faran «El casament de la Xela», de Benguerel; però aquesta primera novetat no és pas estrenada per gust; i no ho diem pas pels comediants. Es una carta imposada, que es juga amb tota mena de recança i amb tant de retard com es pot. Altrament, ¿amb quines obres serà alternada? Què representaran després?

Val la pena de fer-ne un petit examen. Van començar amb una obra de Guimerà, d'un romanticisme de cartró; amb una de les que respon a una fórmula teatral més envellida, més estantissa i que ja enlloc del món ningú no pensa a desenterrar. Fins es fa difícil que la tria d'una obra aixi, acrediti ningú d'un gust gaire fi per al teatre. A Guimerà ha seguit Ignasi Iglésies, amb una de les seves obres també més carrinclones. Ara ens delectaran amb un «Místic», de Rossinyol. Bona tria també! Car no és per aquesta obra declamatòria, artificiosa i efectista, sense emoció ni sinceritat, que l'autor de «L'auca del senyor Esteve» i de tantes altres comèdies satíriques i càustiques, passa a la posteritat. I a continuació, segons tenim entès, vindrà una xaronada de Robreño, com si de Robreño, més que imitar-ne l'esperit audaç i combatiu — tan contrari a tot el que avui és representat al Teatre Català de la Comèdia—, n'haguéssim d'imitar o aprendre la tècnica teatral ingènua i el seu llenguatge argotitzat. I, per variar, sense desambientar-se, ens serà representada alguna d'aquestes obres estrenada per compromís o per complir amb les dames, i alguna d'aquelles que segueixen de més a prop la tradició *populatxera* del que podriem dir-ne, més que teatre català, «teatro regional».

El Teatre Català de la Comèdia pren aixi un aire més estantís cada dia; un aire de museu carnavalesc, de magatzem de drapaire i fins de sagristia vuitcentista. Sembla, fins i tot, que hi hagi la voluntat deliberada d'isolar-lo, no ja de la dramàtica realitat del nostre pais, ans de l'època i del món on vivim; car tot el que és representat voluntàriament en aquella santa casa, llevat d'algunes reposicions d'autors vivents, com Aveli Artís, és ben mort i pansit. Aclucant una mica els ulls, presenvant-se dels sorolls exteriors, ens hi podem fer perfectament la ilusió que vivim en el temps dels nostres avis.

I no ens sembla pas que sigui per a proporcionar-nos aquesta ilusió beata, perillosa i letàrgica, que el Teatre Català de la Comèdia és posat sota el patronat de la Generalitat. Tot això no és sinó trair el mateix esperit que inspira el patrocini: trair o, si voleu, mofar-se'n, encara que sigui d'una manera inconscient. Perquè amb totes aquestes obres, posades sota uns noms prestigiosos en el Renaixement de Catalunya, no es fa sinó donar gat per llebre als espectadors; no es fa sinó contribuir a esgarriar el gust del públic; fer-li creure que això és bon teatre i fer-lo després, per regust, insensible al teatre bo.

Es, aixi mateix, sotmetre a una mala escola els actors. Avesats a aquestes obres efectistes, declamatòries, deshumanitzades, que cal recitar en un to emfàtic, és molt difícil de fer-los trobar després actituds i entonacions més naturals. L'espectador desprevingut, fins pot creure que és manca de ductilitat en els actors, allò que no és altra cosa que perversió, per obligat mimetisme, d'un temperament. Es aixi que, per culpa de les mateixes obres, ens semblen molt menys bons del que realment són.

I és, finalment, la insistència en aquest teatre, completament divorciat de la sensibilitat i del gust de la nostra època — i del bon gust de tots els temps—, fer impossible de soldar l'anella entre els escriptors d'ahir i els bons escriptors d'avui, d'una sensibilitat i d'unes concepcions tan diferents. Es trencar, aixi, una evolució natural, que hauríem de tendir a accelerar, per a fer en canvi perdurable, en la nostra escena, el que ha tingut sempre de pitjor.

Volem creure que no és la mala fe ni la mala intenció el que ha contribuït a engiponar — perdoneu el mal gust del mot, però no n'hi ha de més exacte — a engiponar, diem, d'aquesta manera l'actual temporada de teatre català. Hi ha hagut — això si—, i hi ha encara, una mica de prevenció contra la intelligència, una mica de lleugeresa i una mica d'imprevisió. Sumat això a les naturals dificultats per a improvisar a corre-cuita una temporada, és el que ha donat aquest lamentable resultat. Creiem, però, que un viratge a temps, salvarà l'actual temporada d'esdevenir ineficaç, per a no dir vergonyosa.

Domènec GUANSE

UNA ESCENA DEL FILM «LA ULTIMA NIT»

CINEMA

LES ESTRENES

«L'ULTIMA NIT» (Capitol).

«L'Ultima Nit» és una altra pàgina, una altra visió — millor dit — de la revolució soviètica. Es la darrera nit que Moscú visqué sota el règim burgès; millor dit, la nit tràgica—gràvida, però, d'esperances i d'illusions—, en la qual aquell règim va ésser esfondrat. Dos mons diferents s'hi enfronten per darrera vegada: l'un és el món dels privilegiats, amb llur superficialitat, llur alegria fictícia, el luxe magnificent, els vicis; l'altre és el poble, amb tota la tosquedat primitiva del poble rus d'aquella època, amb els seus sentiments ingenus, les seves passions tendres i violents. Naturalment, aquest món, amb la seva força impetuosa, amb el seu idealisme pur, és el que venç; però no fàcilment. El film no cau mai en la puerilitat de desvaloritzar l'aversari; al contrari: tot i que, en reflectir la societat burgesa i els seus defensors, la caricatura hi apunta d'una manera sarcàstica, de vegades cruel, el fa un adversari temible, un adversari perillós, que en els moments difícils no manca de tremp. D'aci el patetisme de la lluita; d'aci les incidències, els episodis dramàtics, impressionants, que omplen el film.

El més impressionant, però, és la vida que hi circula de dalt a baix: reconstrucció històrica, segurament. En el pròleg ens és advertit que el film és reconstruït, segons indicacions de testimonis presencials dels fets; però ningú no notarà que sigui una reconstrucció. L'arqueologia, no hi apareix per enlloc. Sembla la vida mateixa en llibertat.

Aquesta impressió de vida, de veritat, prové dels conjunts, del moviment de les multituds en tot el film; però prové, també, en gran manera, de l'elecció dels personatges: mai no semblen actors, mai no sembla que facin teatre; els marins semblen marins autèntics; els grans senyors, grans senyors de debò; els militars artisòcrates no podrien ésser altra cosa que aristòcrates i militars...

Altrament, el film, per a nosaltres és un tònic. El coratge d'aquell poble en armes que anorrea els que volien subjugar-lo, encoratjador. Una vegada més, podem adonar-nos que els recursos d'un poble, aferrat de peus a la seva pròpia terra, són illimitats: que tot collabora al seu triomf; mentre que els recursos d'una minoria que vol dominar el poble són limitats, aviat s'esgoten.

MARINELLA (Coliseum).

No és pas, aquesta opereta cinematogràfica, un film que ens vingui a afirmar la llibertat deliciosa que la fantasia, la invenció, poden fruir a la pantalla. Al contrari, és un film fet a motllo; un film gairebé, per l'argument, de sèrie. Simple canemàs, perquè dos artistes estimats del públic parisenc — Tino Rossi i Yvette Lebon — uneixin la veu. Naturalment, el protagonista serà un cantant famós, pretext perquè el poguem sentir en diversos escenaris, al cabaret, al micròfon... La seva enamorada serà la seva rival i, a moments, la seva *partenaire*... Podeu imaginar, doncs, perfectament quin serà el seu final feliç.

Si tot va sense sorpreses, no deixa d'ésser tot fàcil i amable; gairebé, a moments — abusant del mot—, encisador: des de la melodia de la cançó de Marinella, que esdevindrà possiblement — i efímerament — popular, a la veu ben timbrada dels artistes, a les actituds atractives d'Yvette Lebon i a l'elegància, potser no massa viril, de Tino Rossi. Altrament, tot el film és força ben presentat i — film francès — ple de detalls somrients, irònics.

Potser, tot plegat — música i plàstica, argument i execució — deixa un excessiu regust apegalós de caramel de rosa; d'aquests caramels que, per contrast, us fan enyorar el gust més refrescant de la menta. Però, ben mirat, ¿qui és capaç de dir mal d'un caramel que us endolceix i perfuma la boca?

D. G.

EL CENTENARI DE FORTUNY

LES PEDRES DEL SEU MONUMENT

Els compatricis de Fortuny sabem que el nostre gran pintor era d'una família pobra, puix que a la nostra ciutat sempre s'ha cregut i es diu que quan va deixar-la per primera vegada, per tal d'anar a estudiar a Barcelona — perquè el seu mestre, Soberano, deia que el seu deixeble ja en sabia més que ell—, hagué d'emprendre, acompanyat del seu avi, la marxa a peu cap a la capital de Catalunya. Encara que nosaltres en dubtem; perquè ens costa de creure que l'alcalde d'aleshores fos tan estúpid per desentendre's de protegir un xicot que prometia tant. Aixi és de la manera que s'ha retransmès de generació en generació, i nosaltres aixi mateix ho hem recollit.

Els genis que han nascut en llurs primers temps de lluita, sobretot als pobles i ciutats petites, és terrible llur tragèdia per tal d'arribar a triomfar o bé aconseguir que se'n faci una mica de cas. Ens imaginem el Fortuny adolescent, esprimatxat i pàllid, vetllat per les mirades confiades i esperançadores del seu avi i del seu mestre, travessant barrancs i saltant timbes pels voltants de Reus, amb la capsa a la mà; o bé, dintre la ciutat, repenjant-se al marc de pedra d'una entrada, o a l'arrambador d'un fanal de la voravia, per tal de plasmar la perspectiva d'un carrer amb el tapis estès, al bat del sol, dels *ocre-siennes* i laques de les façanes; o un recó dels porxos de la plaça, mentre els vianants que el veien en aquella actitud i amb els cabells esbarriats, passaven esguardant-lo de gairell i en un aire de compassiu menyspreu. Als pobles mai no s'ha cregut en el talent dels pobres; es pensa que només tenen dret a tenir-ne de talent, els xicots de casa bona. (Aquests àdhuc l'admiració dels humils — a causa d'una ridícula sensibleria—s'emporten, puix que fins les comares més els admiren com més tabalots són.)

Per això aquell nostre Fortuny jovençà, esprimatxat i pàllid, d'espardenya i cabellera romàntica, devia sentir pregonament la fiblada de la indiferència dels cretins, dels seus contemporanis de barret de copa alta i peça llarga, que creien que els homes no podien arribar a ésser alguna cosa si no era a condició d'ésser fills de casa bona, la qual cosa els permetia poder esmerçar diners per estudiar.

Si algun dia el llapis de Fortuny s'hagués atrevit a ridiculitzar un senyor de barret de copa alta i peça llarga, tota la bona societat reusenca d'aquell temps s'hauria esvalotat, l'haurien portat a acarar-lo amb les barbes del jutge, i aquest, per tal de demostrar que també compartia el disgust de tants senyors de copa alta (nobles, cacics, diputats i senadors), l'hauria tancat a la presó. Els cops de pedra sempre els rebien els pobres.

Poc temps després, un altre reusenc illustre, malaltís, i de cabellera romàntica com la de Fortuny, havia de sentir una fiblada més punyent, puix que aquell altre reusenc escrivia, i els homes mai no perdonen que se'ls retreguin públicament llurs defectes amb lletres de motllo. Si a un home el ridiculitzen en un dibuix exagerant-li, per exemple, les barbes, se'n va a cal barber, se les fa afaitar, i la sàtira perd l'eficàcia; però com que la ploma forada i penetra molt endins, com que descobreix les ànimes i l'ànima hom no pot afaitar-se-la com la barba, per això el greuge perdura, i, a la curta o a la llarga, l'home que li han descobert la mala ànima que té, vol venjar-se, i empra tots els mitjans, lícits o no, per a aconseguir-ho, i àdhuc s'exposa que, en esclatar una revolta, el pengin; però ell es venja. Aixi, al segle passat, va començar el reialme dels cacics, el qual ha durat fins que ha esclatat la nostra Revolució, i a causa d'allò hom va posar-ne alguns de cara a la paret.

ISIDRE NONELL (1873-1911) (Foto Serra)

Doncs aquell altre reusenc malatís i de cabells llargs, era Bartrina, a qui *Xenius* qualificà injustament de poetastre — i les pedres que van tirar-li, l'induïren escriure aquella célebre frase, de to catonià, com s'estilava els seus temps: «Les pedres que es tiren al geni serveixen per a fer-li el seu monument». La profecia de Bartrina s'ha acomplert exactament com va dir-ho; perquè l'autor de *Algo* ja té el seu monument. Ha tingut més sort que Fortuny, puix que hom espera el centenari del seu natalici per aixecar-li amb la solemnitat que es mereix.

A Fortuny, en vida i en mort, n'hi han tirat tantes de pedres que fins n'hi sobren per a fer-li el monument, per alt que sigui. Els seus contemporanis reusencs, enlluernats com estaven amb les gestes llampants del general Prim, negligien les coses d'ordre espiritual, i, a causa d'això, feren cas omís de la gesta immortal del nostre Fortuny, el qual, per tal que pogués ampliar els seus estudis, la Diputació de Barcelona va enviar-lo pensionat a Roma, tirant inconscientment en cara dels seus compatricis la vergonya d'haver-lo deixat venir a peu a Barcelona en la seva primera sortida de la ciutat nadiua, com s'ha vingut dient, ofensa dels nostres avantpassats que els reusencs d'avui volem esborrar. Mireu, però, com el temps té cura de valorar les coses! Quan ens proposem aixecar el monument a Fortuny hom ha mutilat el de Prim, arrabassant-li l'espasa que enlairava en un posat fatxendós, posat que tant féu riure a aquell romàntic d'Eugeni Noël, enmig de l'astorament i la indignació dels cacics reusencs, aleshores considerats patriarques. Ja en podran esdevenir de revoltes quan Fortuny tingui el seu monument!, que mai ningú, per més exaltat que sigui, no li arrabassarà la paleta de les mans, perquè la seva obra és de totes les cultures i de tots els temps. Barcelona, que protegí el pintor reusenc, vol també participar de la seva glòria aixecant-li un monument, puix que si Reus té l'orgull d'ésser el bressol del gran artista, a Barcelona li escau l'honor d'haver-lo fet gran i haver adquirit la seva obra cabdal.

En vida i en mort, acabem de dir que n'hi han tirat de pedres. Fortuny, en morir, va deixar un estol de deixebles o imitadors — fortunyistes, els deien—, els quals, a causa d'ésser unes flamants mitjanies, amb llurs obres — que eren una migrada imitació de l'obra de Fortuny — més contribuïren a desacreditar-lo que no pas a enaltir-lo; i com que Fortuny gran part de les seves obres més notables, per no dir totes, les va vendre a l'estranger (aci, potser perquè era tan jove no se'n feia gaire cas), la majoria dels catalans jutjaven la seva escola a través de les imitacions d'aquells fortunyistes, les quals els produïen un efecte deplorable. El no veure's voltat Fortuny de deixebles eminents, tal vegada radica en haver mort tan jove — a l'edat de trenta-sis anys — i també a causa del seu caràcter i de la independència dels seus costums, puix que molts han retret que era un home que només li abellia trobar-se enmig de la plebs, que es divertia molt tocant la guitarra en companyia de gitanos, venedors ambulants, cotxers i matalots. Era un fill autèntic del poble, i per això l'estimem més.

Però Fortuny era un artista que apuntava més lluny de les generacions immediates. Ell va començar per allí on molts acaben, a cop de maldar. No varen mortificar-lo gens ni mica les gradacions tèrboles i turbulents per les quals han ascendit alguns gran artistes per arribar al clasicisme. Rafael, que també morí a la seva edat, tampoc va ascendir-hi. Va arribar-hi d'antuvi perquè era un geni. Si Stendahl digué que seria llegit cap allà el 1880, Fortuny hauria pogut dir que seria valorat quan els pintors sortissin a plena natura, i no temessin acarar-se amb el sol, quan la gamma càlida dels impressionistes plasmés en les teles llurs les lluminositats de l'aire lliure.

Aquest alt valor de Fortuny l'han reconegut ben pocs fins ara, puix que es seguia tirant-li pedres. Se'l tractava de pintor de melmelada i sucrecandi, i fins hi havia ximple que li retreia que sapigués dibuixar, que fos un dibuixant perfecte. A Catalunya vam tenir la dissort de viure una pintura literària, descriptiva, que el pregon mèrit de l'ofici, el saber fer, aquells pintors literaris que havien equivocat l'ofici, s'ho miraven de cua d'ull; perquè a un estol d'escriptors (els quals, salvant rarissimes excepcions, entenien molt poc en pintura), aquella mena de pintura els plaïa, perquè trobaven que s'adeia amb el que ells escrivien i els adreçaven articles ditiràmbics. Els límits de la pintura i la poesia, marcats per Lessing i Taine, els passaven per alt, perquè els desconeixien. Quan un d'aquells escriptors tan aficionats a la pintura literària va preguntar a Nonell què es proposava amb la seva pintura, estava tan segur que l'artista s'embrancaria amb les disquisicions estètiques que ell esperava, que va quedar tot escorregut quan el gran incomprès va limitar-se a contestar-li: «Veureu, company. Jo pinto».

Doncs Fortuny, com Nonell, tan sols pintava. Pot exigir-se altra cosa d'un pintor? ¿Preferiríeu, potser, que un pintor, en lloc de pintar, amb el pinzell escrivís versos o novelles? No ho crec. I a causa d'això, de pintar i no escriure, se n'hi han tirat tantes de pedres, que amb elles ja podem començar a bastir-li el monument.

A. FUSTER VALLDEPERES

Carnet del Teatre

NOVA EXHUMACIO DE «VOLPONE». — A Anglaterra feia molts anys — «cent cinquanta anys», diu un programa — que «Volpone», la famosa sàtira de Ben Jonson, no havia estat representada. Ara n'han fet una reposició, i sembla que als anglesos d'avui no els ha agradat massa aquella monstruosa exhibició de rapacitat i cobejança que l'obra representa. «Per què? — es pregunta un cronista de The Times*—. ¿Es, per ventura — diu — que els anglesos s'han tornat de tal manera, que no poden suportar una sàtira sobre llurs vicis? En tot cas, ¿per què admeten Bernard Shaw?» I posat a dilucidar les causes, el cronista creu que allò que fa «Volpone» difícil d'admetre per la sensibilitat d'un anglès d'avui, és que resulta un caràcter tot d'una peça, un caràcter sense clarobscur, un caràcter que no expressa sinó la crueltat, l'astúcia i l'avaricia. ¿Per quins tamisos, doncs, van fer passar l'obra, o quin fenomen van provocar Stefan Zweig i Jules Romain, que fa uns cinc o sis anys van adaptar «Volpone» a l'alemany i al francès, tot produint la sensació d'ésser una obra d'una sensibilitat molt dels nostres temps?*

Carnet del Cinema

«BLANCA NEU», DE WALT DISNEY, INTERDIT. — Aquest nou film en colors, «Blanca Neu i els set follets», adaptació d'un conte de Grimm, ha produït un gran enrenou a Anglaterra. La censura cinematogràfica d'aquell país, fent honor al seu puritanisme tradicional, l'ha prohibit als infants. Estima la censura que algunes de les escenes de «Blanca Neu» no són recomanables per a les persones no adultes, i aixi, a les sales on es projecti, no podran entrar-hi els nois menors de setze anys que no vagin acompanyats d'una persona gran.

De totes maneres, els petits personatges que es quedin sense veure «Blanca Neu i els set follets», podran aconsolar-se escoltant integrament la partitura sense moure's de casa. La Ràdio anglesa, sempre a l'aguait de totes les novetats, i tal com ha vingut fent amb les «Silly Symphony» i els «Mickey Mouse», films, anuncia per aviat, en els seus programes, la radiació, amb la música completa, de la seva adaptació radiofònica.

(c) Ministerio de Cultura 2006

UNA PAGINA D'HUMOR

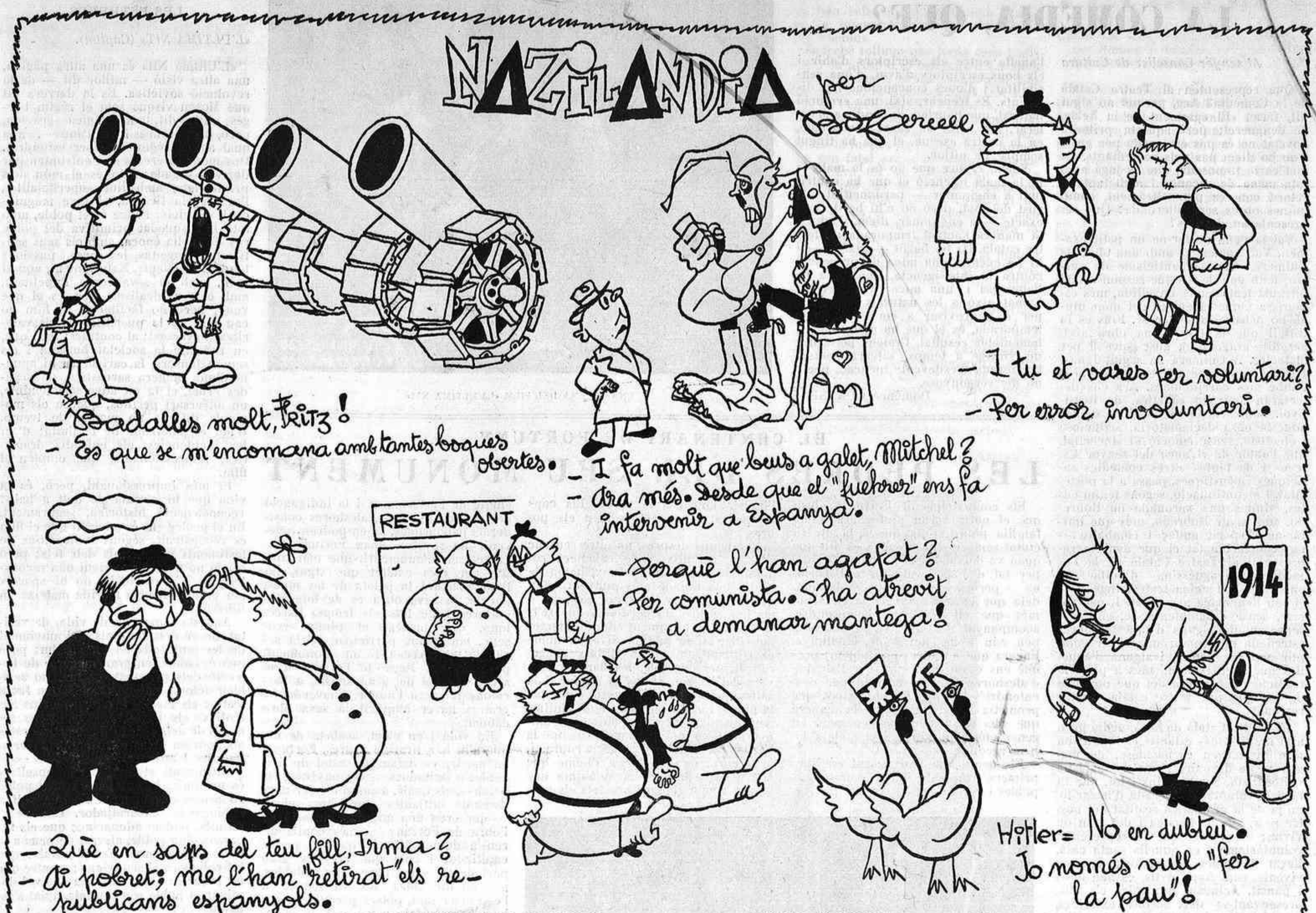

COPS DE BEC

— Hitler vol consagrar el nazisme a Austria.

— Sí. Serà una Austria consagrada.

PREOCUPACIO LEGITIMA

Joan troba Antoni visiblement preocupat.

Joan. — Què tens, Antoni, que et veig tan trist?

Antoni. — No em diguis res. Sóc pare!

Joan. — Per això? ¿No estaves tan content quan tot just era una perspectiva la teva paternitat?

Antoni. — Naturalment; però d'un infant! Es que la meva dona me n'ha donat tres!

Joan. — I no hi ha precedents en la teva família?

Antoni. — No. Tan sols que, durant la gravidesa, la meva dona no feia altra cosa que llegir «Els Tres Mosqueters».

Joan. — (*Preocupat tot d'una, rascant-se el cap.*) I... ¿vols dir que això hi té a veure?

Antoni. — No hi veig altra raó, jo!

Joan. — (Acomiadant-se sobtadament.) La mare! La meva llegeix tot el dia «Ali-Babà i els quaranta lladres»!

Chamberlain o l'última paraula en màquines incubadores.

INCONVENIENTS DE PARLAR COM CAL

—Voleu fer el favor de portar-me el capell bombí? — va dir un dia, Bofill i Mates a un ordenança, en els temps ja llunyans en què l'exquisit poeta era funcionari de l'antiga Diputació.

L'ordenança féu aquell gest inconfusible de l'home que no sap de què li parlen.

Amb tot, va sortir de l'oficina, i, en tornar-hi, després d'una estona, va dir, tot amable, al seu superior:

—Només queden gasoses i cerveses.

MARIUS

Màrius, embriac, retorna a casa a les tres de la tarda.

La seva dona. — No m'havies promès venir a mig dia?

Màrius. — I què, no és tan tard com això...

En aquest moment el rellotge dóna tres trucs. I Màrius, dirigint-se al rellotge, continua:

—Bé; ja està bé, home! Hom sap que és la una; no cal repetir-ho tres vegades!

FOC

S'acaba de calar foc en una casa d'un carrer de la ciutat. De cop i volta, les flames han pres tant d'increment, que fins sembla que, tot llepantles, vulguin engolir-se les estrelles. Només se senten els xiscles de les dones i els plors de la brivalla. Es a ple estiu i és asfixiant l'escalfor que se sent. Els bombers, situats estratègicament — els uns enfilats dalt dels balcons, d'altres dalt dels terrats—, enfoquen dintre les flames les mànegues engegades. Al mig de la plaça hi ha un bomber, la massissa silueta del qual augmenta la resplendor de les flames, bomber que roman impertorbable, contemplant-les i contemplant l'arc d'argent del doll de la seva mànega. I el foc va creixent i espetegant.

—Foc! foc! — se sent cridar.

En aquells moments passa un vianant, tot cargolant la cigarreta. Se la posa a la boca, es palpa i furga les butxaques, i s'adona, mal llamp!, que no porta ni llumins ni encenedor. I en veure la cara del bomber, lluent de suor pel caliu del foc, com si fos una bola de llard que regalimés, que roman impertorbable enmig de la plaça, se li acosta, tot posant-se la cigarreta a la boca en actitud de pipar, i li pregunta:

—Senyor *bombero*, té foc?

UNA OPINIO SOBRE KANT

Amb motiu de l'aniversari del novellista valencià Vicenç Blasco Ibàñez, ens han estat referides diverses anècdotes d'ell, entre les quals volem destacar la següent, per la seva concisió reveladora.

Acabava de tornar d'Amèrica del Sud, l'illustre escriptor, que fou rebut entusiàsticament pels seus vells i estimats correligionaris. El bo i millor del republicanisme valencià, de soca i rel, s'aplegà al seu voltant, a Nazaret, en un arròs suculent esplèndidament ofert per l'amic entranyable de Blasco, Alfaro, pare de l'Alfaro que fou, fa pocs anys, alcalde de la República a la capital llevantina.

En el moment solemne d'encetar la portentosa paella, un correligionari inquirí, oficiós, aquesta peremptòria opinió del «jefe»:

—Don Vicent, i què opina vostè de Kant?

Don Vicent, sense immutar-se, respongué:

—Mengi i calli, home; mengi i calli!

FUMADORS DE QUOTA

A propòsit del tabac, se n'expliquen ara de molt bones. El tema entreté ara, més que el fum mateix i el cas és matar l'estona.

Referint-se a un amic nostre, poc fumador, deia l'altre dia un altre no menys amic:

—Afigureu-vos que un dia era al teatre amb la dona i com que la comèdia, per no ésser menys, era ensopida, com gairebé totes, l'home encengué maquinalment una cigarreta en plena platea.

Al cap d'uns minuts, se li apropà un aposentador, tot legalista i carregat de raó, i li digué en to amable:

—Senyor, aci no es pot fumar.

Ell, tot complimentós, es disculpà responent:

—Dispensi, és que un servidor no s'empassa el fum!

ENCARA HI HA CLASSES

Un dels ninotaires de MERIDIA, va coix aquests dies a causa d'un modestissim accident de circulació.

Un amic el trobà al carrer i sollicitament li demanà:

—Què t'ha passat?

—Un bac.

—Algun accident d'auto?

—No, com que no tinc auto, ni n'he tingut mai — respon, resignat, el ninotaire—, no he tingut més remei que caure d'un tramvia.

SEGONA PART DE L'ACCIDENT

El mateix ninotaire de MERIDIA, uns dies més tard encara va coix i encara troba un altre seu amic, que no s'havia assabentat de l'accident causant de la coixera.

—Què et passa, noi?

—Res, un petit accident. Ja ho veus, vaig una mica coix.

—Doncs no sabia res. Per altra part, com que no he deixat de veure cada dia els teus ninots...

—Si; és que, veuràs... no he deixat de fer-los cada dia, per allò que no pensessin que els feia amb els peus.

LA RIFA DE NADAL

Un conegut periodista barceloni d'Igualada, singular i meritissim especialista en crítica del circ, referia, no fa gaires dies, en una tertúlia d'aficionats, a jugar a la rifa, la sort d'un amic seu que una vegada, *rara avis*, va treure la segona de Nadal.

—I bé, això no té res d'estrany — exclama un, impacient, que l'escoltava; un o altre l'havia de treure.

Però el cronista de circ, afegí:

—No; si el bo del cas no és això. Es que aquell amic meu es gastà tot el segon premi, fins l'últim cèntim, en faves a la catalana...

—Doncs tampoc no hi trobo, en això, res de notable — insisti l'impacient insadollable.

—Es que — remarca el periodista—, d'això que us dic, fa vint anys!

—Ah!!

I tots, a la fi, coincidiren a apreciar com canvien els temps.

—Que potser continuarà, aquest fulletó?

Grandi: —Rebi, mister Eden, la meva felicitació més sincera.

Eden: —Pels meus discursos?

Grandi: —No. Perquè m'ha deixat el camp lliure.

(c) Ministerio de Cultura 2006